

Metropoolia

Sest sina saad Kristuse
tunnistajaks kõigile inimestele
selles, mida sa oled näinud
ja kuulnud. (Ap. 22,15)

Me tunnistame armu,
kuulutame halastust,
ei varja beategusid.
(Suurest veepühitsuspalvest)

Foto: Gennadi Baranov 2024

Kinnita, Jumal, püha õiget usku ja kõiki õigeusulisi kristlasi igaveseks ajaks!

Olgu sul meeles Jeesus Kristus. Metropoliit Stefanus. **Lk 2** / Pühima patriarh Bartolomeuse läkitus EAÕK 2024. aasta täiskogule. **Lk 2** / EAÕK täiskogu. **Lk 3** / Armsad esiisade pärast. Ülempreester Mattias Palli. **Lk 4** / Soome õigeuskiriku vaimulike kohtumine Joensuus. Preester Kristjan Otsmann. **Lk 5** / Piiskop Platoni päevaraamat. **Lk 6** / Mälestuskilud Georg Allikust. **Lk 7** / Jõulueelne katehees. Ülempreester Mattias Palli, Edessa ja Pella metropoliit Joel, Athose mäe püha Siluan. **Lk 10–11** / Ülevaade suvistest sündmustest. **Lk 16** / **LASTELEHT:** Kristuse sündimine. **Lk 8–9**.

Foto: Gennadi Baranov 2019

Olgu sul meeles Jeesus Kristus (2Tm 2:8-13)

Nüüdsest näeb ta ülestõusnud Kristuses asju teisiti, mitte üksnes nende välist külge ega ainult selle maailma palet, mis on möödud.

Kristlus pole ei idealistlik religioon ega hukkamõistev moraal. Kristlus pole midagi muud kui evangeelium, mis on Püha Vaimu töö ning mis on teisel pool surma ja kõike kaduvat. Kõik sõltub sellest, kuidas me Püha Vaimu tööd vastu võtame ja selle järgi elame; kõik sõltub ennekõike viisist, kuidas me oma vabadust kasutame. Inimene on ainus kogu loodust, kellel on võimalus oma elu ise juhtida: muuta materiaalne, kaduv ja surelik igaveseks. Inimene on võimeline oma isikulise ja kehalise olemuse piires muutma kogu mateeria energia liikumiseks ning Jumala ülistamiseks. Just seda õpetab meile Halhedoni kirikukogu (451 pKr) otsus: jumalik ja inimlik on ühendatud Kristuses segunematult ja lahutamatu.

„Nüüd ei ela enam mina, vaid Kristus elab minus!” Sel kindlal veendumusel on kosmiline mõde, mis muudab kõik teised asjad ohvrianniks, tänusalasuseks. Siinkohal selgituseks, et tänusalasus (armulaud) ei ole lihtsalt usuline kogemus

eaga puhtislik päästevahend, vaid see on olemise viis tulevase ajastu ja maailma ootuses, nõnda nagu see saab olema, kui maailm muutub Jumala kuningriigiks. Just seepärast ütleb püha Paulus teises kirjas Timoteusele (2Tm 2:12-13): „Kui meil on püsivust, siis valitseme koos Kristusega. Kui me tema salgame, siis salgab ka tema meid. Kui me oleme uskmatud, jääb Tema ometi ustavaks, sest Ta ei saa ennast salata”.

Pole mingitki kahtlust, et Pauluse jaoks ei pääse ükski elu või kultuurivorm lihaksaamise universaalsusest. „Maa alistamine” tähendab piibli järgi, et inimene peab sellest tegema Jumala templi ja mitte seda ära kasutama ega moonutama. Siiski on meil pidev kiusatus teha vahet sellel, mis on omane „meie loomulikule elule” ja mis puudutab „Püha Vaimu üleloomulikke ande”. Me võtame vaimulikke elu pahasti kui üleliigset lisa meie tavapärase, loomuliku elus, vastupidiselt Pühakirjale ja kirikuisadele, kes tunnevadki ainult kahte reaalsust, mis vastavad mõlemad kahele olemise viisile: osadus Jumalaga (osadus, mis loob elu) ja Jumalast lahus olev elu, mis põhjustab kaduvust ja surma.

Seistes silmitsi tänapäevase ateismi ja materialistlike ühiskondadega, kes raevukalt suruvad maailmale peale oma ajalookäsitlust, siis julgem neile kartumatult väita, et ülim revolutsioon saab olla ainult Kristuse kiriku asi, sest üksnes see on täis Püha Vaimu armuvägesid ja on võimeline ilmutama teispoole Jumala nähtamatut kohalolu selles suletud maailmas, kelle üle on võimust võtnud tehniline ja ülemäära kaubanduslik tsivilisatsioon. Selline kindel arusaam ei saa kunagi olla eituse, vaid kinnitus, et igast tõelisest kultuurist saab taevariigi ikoon, kui ühel või teisel moel avastatakse oma „liturgiline” päritolu. Ikoon, mida „Jumala sõrm” puudutab, jättes sellesse midagi, mis jääb sinna alatiseks.

Oh, Jeesus Kristus, Sa elava Jumala Poeg, kes Sa kustutad kõik maailma patud, ära lase meil kunagi unustada, et meie tõeline vastutus seisneb põlevas soovis ja lakkamatus pühaduse otsingus. Pühaduse, mille tulemuseks on maailma jumalikustamine ja mille ülimaks eesmärgiks on Jumala sõnadeülene ülistamine.

+ Stefanus,
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Patriarh

Foto: Pille-Riin Pihlak 2023

Pühima patriarh Bartolomeuse läkitus EAÕK 2024. aasta täiskogule

Praegusel kõlbelise segaduse ja vaimse igatsuse aegadel jääb Kirik tõe ja mõistmise majakaks, juhataes inimkonda jumalikustumise poole. Me meenutame heldimusega oma möödunudaastast külaskäiku Eestisse, et tähistada meie patriarhliku autonoomiatomose andmise sajandat aastapäeva. Need rõõmsad pidustused olid vägevaks tunnistuseks õigeusklike kestavast usust ja elujõust Eestis – Kristuses ühtses kogukonnas, mis ulatub üle rahvaste ja ajalooliste lõhede. See ühtsus on teie suurim aare, mis tugevdab Kiriku tunnistust ja aitab oluliselt kaasa teie ühiskonna ühtekuuluvusele.

Astudes oma olemasolu uude sajandisse, seisavad teie ees tõsised väljakutsed. Peamine neist on vajadus elada tõeks oma kristlikku usku üha enam ilmalikuks muutvas ühiskonnas, kus enamik inimesi ei samastu enam ühegi usuga. Sellises keskkonnas olete kutsutud kehastama Kristuse õpetusi oma igapäevaste tegude ja eluviiside kaudu. Elades tõeliste Kristuse järgijatenä – alandlikkuse, armastuse ja kaastundega –, saavad õigeusu kristlastest evangeeliumi elavad ikoonid, innustades ümbritsevat inimesi otsima Issanda sõnumi tõe ja muutvat jõudu.

Selle missiooniga on tihedalt seotud üleskutse süvendada ühtsussidemeid kõigi õigeusu kristlaste vahel Eestis. Ühtsus, mis ületab ajaloolised lõhed, on võimsaks tunnistajaks Kristuses leiduvast rahust, armastusest ja leppimisest. Ühtne Kirik loob kindla aluse oma pühale teenimisülesandele ja tugevdab sidet kõigi Eesti inimestega, pakkudes killustatud maailmas kooskõla ja ühise eesmärgi eeskujuna.

Lisaks tunnustame teie jätkuvaid jõupingutusi nende abistamiseks, kes on hirmsa sõja tõttu Ukrainas olnud sunnitud kodudest lahkuma. Neid tervitades ja oma kogukondadesse lõimides te mitte ainult ei täida Jumala käsku armastada oma ligimest, vaid teostate ka praktikas Kiriku teenimisülesannet. Need halastuse ja ühtekuuluvuse teod osutavad evangeeliumi ajatut tähendust, näidates, et õigeusk on elus ja tegev usk ka seistes silmitsi inimeste kannatustega.

Halduslikus seoses õnnitleme teid metropoliidi ja piiskoppide valimist käsitlevate sisereeglite loodetava vastuvõtmise puhul – see on oluline kanooniliste juhiste kogum, mis täiustab ja täiendab

teie kiriku seadusandlust. See saavutus näitab teie kirikuihu küpsust ja visiooni, tagades kirikliku juhtimise jätkuva elujõu ja õige viisi nende inimeste leidmiseks, kes on kutsutud esikarjaseks Kristuse Koguduses.

Juhatagu Jumala tarkus ja arm teie arutelusid ja otsuseid, kui te arutate hingekarjastlike ja korralduslike küsimusi. Teadke, et Konstantinoopoli Emakirik saadab teid palves ja seisab vankumatult teie kõrval, pidades kalliks meievahelisi vaimuliku ühtsuse ja armastuse sidemeid.

Issand õnnistagu ja juhatagu selle täiskogule tööd, andku Ta teile jõudu, tarkust ja rahu!

Oikumeenilises patriarhaadis
20. novembril 2024

+ Bartolomeus,
Teie armastav vend Kristuses
ja tuline eestpaluja Jumala ees

Fotod: Gemadi Baranov

EAÕK täiskogu

Tallinna Issanda Muutmise peakirikus 23. novembril toimunud Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku täiskogu võttis vastu kiriku põhikirja täiendusena sisekorra eeskirja, mis sätestab piiskoppide valimise korra.

Täiskogu avasõnavõttus selgitas metropoliit Stefanus Eesti õigeusu maastikul toimuvat, kus Siseministerium on soovinnud Moskva Patriarhaadi Õigeusu Kiriku lahtisidumist Moskva Patriarhaadist ning metropoliit Stefanus on teinud ettepaneku praegusel MPEÕK-l moodustada meie kiriku vikariaat, mis tähendab, et moodustatakse vene traditsiooni koguduste eraldi üksus, mille piiskop(id) hakkavad liturgial meenutama EAÕK kirikupead ja on tema kaudu osaduses üleilmse õigeusu kirikuga.

„Selle probleemi alge pole eestlaste ega siinse riigi tekitatud, vaid Moskva Patriarhi loodud,” toonitas metropoliit, lisades, et Moskva Patriarhaat on toetanud ja kuulutanud ka meie kirikut puudutatavat ülimalt ohtlikku õpetust. „Riik on selgelt mõista andnud, et neil pole kavatsust koguduste usuelu kinni panna, vaid küsitakse osaduse katkestamist Moskvaga,” ütles metropoliit, nimetades kirikupea hukkamõistu suureks lõögiks kirikule.

„Meie oma kiriku poolt tulime appi, et aidata selles raskes olukorras, mis tekkis Eesti riigi ja Moskva õigeuskiriku vahel,” põhjendas ta omapoolset vikariaadi moodustamise ettepanekut MPEÕK-le ja lisas, et see pakuks sinisele vene kirikule lahenduse meie kiriku jurisdiktsiooni osaduse kaudu. „Ütlesin ka meie vendadele venelastele, et mul pole mingit plaani alutada nende kirikut meile või teha neid osaks EAÕKst,” ütles Stefanus, kes pani ette, et vikariaadi moodustamise idee teostamisel praeguse MPEÕK piiskoppid meenutaksid liturgiatel tema nime ning võimalusel teeniks nad vahel koos temaga. „Pakkusin välja miinimumi, selles ma ei saa rohkem järeleandmisi teha,” lisas ta. Metropoliit selgitas ka oma ettepaneku eesmärki: „Näidata, et jääme oma kiriklike põhimõtete ja aluste juurde ning kasutame praegust hetke ära, et meie vendade

vene õigeusklikega oleks meil võimalik rahu ja armastuses koos eksisteerida.”

Metropoliidi sõnul oleks tavapäraselt pidanud esitama MPEÕK-le ettepaneku liituda EAÕK-ga. „Seda ettepanekut ma ei teinud, sest meie kiriku ajalugu on näidanud, et selle variandi teostumisel oleks see meile ohtusid ja ka halba kaasa toonud,” rääkis metropoliit.

MPEÕK ei ole siiani ametlikult metropoliidi ettepanekule vastanud ega lähenenud EAÕK-le. „Mina ootan edasi, meie uks on alati lahti,” kinnitas metropoliit. „Kutse oli mõeldud selleks, et jääksime kiriklike struktuuridena eraldi, aga oleks olemas kiriklik osadus.”

Metropoliit Aleksandri säilmed jõuavad Eestisse

Lähiajal tuakse Eestisse EAÕK esimese kirikupea Aleksandri säilmed ja maetakse Tallinna Suur-Kloostri tänaval asuva Issanda Muutmise peakiriku hoovi. Kirik on tegelnud II maailmasõja ajal Stockholmis emigreerunud ja seal Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku järjepidevust kandnud metropoliit Aleksandri säilmete Eestisse toomise küsimusega aastaid. Metropoliit Stefanus avaldas sellega seoses tänu isa Aleksandrile ning metropoliit Aleksandri perekonnale ja lähedastele. „See on osa meie ajaloo, meie ajalooline mälu, mille siia tagasi toome,” kinnitas Stefanus.

Piiskoppide valimise kord

EAÕK peavikaar Mattias Palli tutvustas kirikukogule EAÕK põhikirja täienduseks olevat sisekorra eeskirjade eelnõu, mida on kirikus ette valmistatud ligi 15 aastat ning mille Oikumeeniline Patriarhaat on üle vaadanud ja heaks kiitnud.

Sisekorraeeskirjad kehtivad koos EAÕK põhikirjaga ja on sellega kooskõlas. Vastuvõetud eeskirjades on sätestatud, millal tuleb pärast metropoliidi surma või ametikohalt tagasiastumist kutsuda kokku uus täiskogu, kuidas esitada kandidaate ning piiskoppidekogu roll kandidaatide sõelumisel. Piiskopkonna piiskoppide puhul sätes-

tati samalaadne kord, kuid nende valimise kinnitab metropoliit sinodi otsuse põhjal. Sisereeglid näevad ette ka võimaluse seada ametisse abipiiskopid (vikaarpiiskopid), kelle üle aga otsustab täielikult sinod.

Sisereeglid täpsustavad ka mõnd kiriku täiskogu toimumise külge, nt sätestatakse soovitatavana salajased isikuvalimised ning nähakse ette, et täiskogu otsused tuleb avaldada kiriku kodulehel kümne päeva jooksul koosolekust.

Metropoliit Stefanus rääkis, et tuleval aastal on ilmselt võimalus pühitseda ametisse kaks abipiiskoppi, ent praegu on veel vara öelda, kuidas abipiiskoppide töövaldkondade jaotus hakkab välja nägema. Metropoliit põhjendas seda, miks praegused piiskopid Tartu Eelija ning Pärnu-Saare Aleksander valiti ja pühitseti ametisse Oikumeenilise Patriarhaadi sinodi poolt: erinevalt metropoliit Aleksandri poolt valitud piiskop Peetri ametissepühitsemisest, mida MPEÕK ei tunnusta, ei ole Moskva Patriarhaat seadnud kahtluse alla Tartu ning Pärnu-Saare piiskoppide pühitsemist.

Uued sisekorraeeskirjad võeti vastu pea ühehäälselt. Sama võib öelda ka majandusaasta aruande ja kiriku tuleva aasta eelarve kohta.

Foto: preester Krisijan Otsmann

Teiste teemadena tutvustas täiskogul ülempreester Aleksander Sarapik kirikuvalitsuse tegevust ja Suur-Kloostri 14 maja renoveerimise käiku, audiitor Alar Heinaste andis ülevaate majandusaasta aruandest, revisjonikomisjoni liige Marko Siinmaa kõneles komisjoni hinnangust kiriku majandusseisule ning raamatupidaja Mari-Liis Tamm tutvustas järgmise aasta eelarvet. Arhont Viljo Vetik andis ülevaate päikeseenergiaparkide projektist, munkpreester Damaskinos (keda esindas nunn Porfiria) Reomäe kloostrist, Mart Ilves Püha Tarkuse Koolist, Tauri Tõlpt teoloogilise instituudi tegevusest.

Foto: preester Krisijan Otsmann

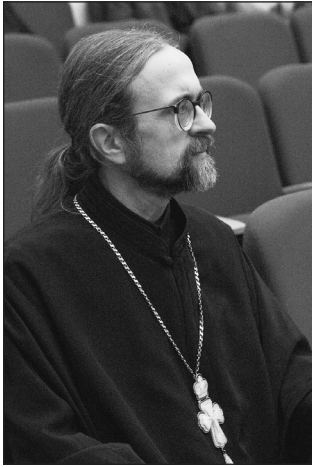

Foto: Endel Apsalon 2017

Armsad esiisade pärast

Ülempreester Mattias Palli

Elame ajal, mil paljude silmad maailmas pole pööratud üksnes Ukraina poole, kus kestab vahva vastupanu Venemaa kallaletungile ja terrorpommitamistele, vaid ka Pühale Maale ja selle ümberkaudu, rahutule Lähis-Idale, kus jätkuvad juba läinud aasta oktoobri terrorirünnakutest alguse saanud võitlused. Viimane kutsus esile eri reaktsioone, kaastunnet ühe ja vastavalt pahameelt teise poole vastu selle järgi, keda kallalekippuja ja keda ohvrina nähakse.

Siit on mõni riikas sulesepp leidnud ka alust meie kiriku kapsaada kive loopida, leides et kõik apostlik-õigeusulised on ühtmoodi juudivihkajad ja muidu kurjad – ajendiks mõne üksikisiku arvamusavaldused. Muidugi, taolistes poliitilistes küsimustes ongi inimestel isesugused arvamusel, mille seas võib olla rohkem või vähem läbimõelduid ja põhjendatuid.

Tõepoolest on raske mõista kokkukuuluvustunnet islamiterroristidega, kes rahulikke inimesi mõrvavad, röövivad ja vägistavad ning peidavad end hiljem omaenda aladel koolidesse, haiglatesse ja elumajadesse. Needsamad terroristid või vähemalt nende aate- ja võitluskaaslased teevad teistes oludes ju sama ka kristlastega. On tõsi, et paljud araabia kristlased sümpatiseerivad Iisraeli-vastaste meeleoludega, kuid seda teevad nad oma ümbruskonna mõjul ja tihtipeale ka hirmust muhameedliku enamuse ees. Mitmes sõjas ja mässus, kus juute on püütud merre paisata („jõest mereni!”), on juudid oma maa-ala laiendanud ja asunud varem araablaste maadele, ning see on toonud palju kannatusi ka viimastele. Ja muidugi pole siin ilmas keegi päris puhas, „kõik on pattu teinud”, ka Iisraeli võimud ja juudi asunikud on käitunud neis võitlustes aeg-ajalt ülekohtuselt või isegi julmalt. Seejuures pooldavad väga paljud juudidki rahumeelsemat ja leebemat poliitikat. Kuid laiemas vaates on tegu Iisraeli võitlusega olemasolu eest võrreldamatult suurema vaenlase vastu. Nõnda peaks iga ristiniimese ja laiemalt kaastundliku hinge poolehoid kuuluma pigem end kaitsva väikerahva, mitte neid lämmatada püüdvate islamistide poole. Igäühele jäägu muidugi oma arusaam; loodame vaid, et see on põhjendatud ja heatahtlik.

Igatahes on vale ja maotu seostada vaenulikkust juutide või nende riigi vastu vaidlustega, mis varase kiriku aegadel kristlaste ja juutide vahel ette tulid ning mida peegelavad mitmed Uue Testamendi kirjakohtad, kirikuisade kirjad ja kirikulaulud. Kõike seda ei saa mõista kui igavest vaenu juutidega; veel vähem on siin seost tänapäevase Lähis-Ida olukorraga. Otsustav küsimus – kas Naatsareti Jeesus oli oodatud Messias või mitte – jagas I sajandi juudi kogukonna kaheks, nii et üh- tedest said messiausulised ehk kristlased, teistest judaistid tänapäeva mõttes, enne- kõike variseride koolkonna rabide järgi- jad. Et Kristuse kogudus oli algusest peale (enam) avatud mittejuutidele ehk paganatele, jäi juutide osakaal selles aja jooksul vähemaks ning tekkis arusaam, et on olemas paganatest koosnev kirik ja juutidest koosnev judaistlik sünagoog. Alati on aga Kogudus mõistnud end samuti Iisraelina, vana seaduse peavanematele antud töö- tuste kandjana.

Nõnda läksid varase kiriku ja juudiusu teed lahku ning varastes vaidlustes sündisid aja jooksul vastastikused vanded ja süüdistused. Varasel ajal kiusati kristlasi juudi kogukondades taga, kuid hiljem, kristluse muutudes valitsevaks usundiks, võtsid asjad teise pöörde. Siiski ei saa öelda, et hilisantiigis ja Bütsantsis oleks oma aja standardite järgi olnud juutide olukord kuigi kehv, vähemalt võrreldes keskaegse Euroopa ja uusaegse Venemaaga. Hiljem on küll toimunud häviväärseid pogromme ja tapatalguidki, eriti Vene ja Rumeenia aladel. Sõna „pogromm” pärinebki ju vene keelest – omamoodi „au”. Teisalt oli isegi rangete tsaarimeelsete õigeusutegelaste seas neid, kes juutide eest kostsid ja pogromme hukka mõistsid, nagu Kroonlinna püha Joann või metropoliit Antooni Hrapovitski. Ometi pole jutud „juutide ja vabamüürlaste vandenõust vene rahva vastu” tänini vaibunud – mis seos küll neil kahel rühmal ka poleks. Kõige ülekohtu üle, mis ajaloos on juhtunud ja mille järelkajad ehk nüüdki veel esineb, peame kahetsust tundma ja hoidma, et meie teod ega sõnad tänapäeval annaks alust meid süüdistada poolehoius minevikus tehtud kurjale.

Nii mõnedki kirikulaulud sisaldavad etteheiteid juutidele (tavaliselt kujul „juuda rahvas”, „heebrealased”) Kristuse hülgamise ja ristilöömise eest, näiteks „Juuda rahvas surmas ristipuul suure lammas- te karjase...” Neid tuleb mõista seoses omaaegse poleemikaga – juudi palvetes on muuseas samuti needused kristlastele. Antiikaja väljenduslaad oli otsekohesem ja karmim, kui me tänapäeval oleme harjunud. Samas peab sellest ka õigesti aru saama: näiteks mida tähendab, et jüngrid kogunesid pärast ristilöömist lukus uste taha, sest nad „kartsid juute”. Kas nad siis ise polnud juudid? Nii ei mõelda juuda rahva all mitte kõiki juute või juute ran- gelt päritolu poolest, vaid oma Messias- ära pöördunud ja Tema järgijaid vaenavat omaaegset juudi kogukonda, eeskätte selle

ülemkihti ja preestreid. Neid kirikulaulu- deski peegelduvaid omaaegseid vastuolu- sid tuleb mõista õiges ajaloolises seoses. Igal juhul polnud need suunatud juutide kui rahva või „rassi” vastu – viimane aru- saam on alles hilisema ajastu looming ja avaldus iseäranis natside ideoloogias.

Ilmselt on palju õigeusu kristlasi, kes ei peagi neid laule kellegi vastu viha õhuta- vaks. Kuidas muidu seletada tõsiasja, et arvukalt juute on võtnud omaks õigeusu, eriti Venemaal, ja paljudest on saanud ka vaimulikud? Igäüks, kes püüab taolisi ki- rikulaule laiemas seoses mõista, saab aru, et endisaegseid vastuolusid selle üle, kas Jeesus on Messias või mitte, ning sellest tulenevaid vaidlusi väljendati omaaeg- ses keeles ja moel. Neid ei saa samastada hilisemate antisemitlike arusaamadega, ammuigi mitte käsitleda tänapäevase solvu- miskultuuri kontekstis.

Sellegipoolest ei saa väita, et juudiusku arvustavad palvetekstid oleksid midagi, mida peaksime kõigest väest hoidma ja pühaks pidama. Meie hümnograafia on enamjaolt väärtuslik vaimuliku õpetuse materjal ja palveelu tugi. Just see on aegadel, mil igasugune usuõpetus väljas- pool kirikuseinu oli keelatud, aidanud alal hoida kristlikke põhitõdesid ja juhatanud inimesi. Ometi on tegu väga erisuguse ja eritasemelise materjaliga. Kirikulaulud jm taolised tekstid pole eksimatud ega puu- tumatud; osa on aegade jooksul nagunii kõrvale jäänud, osa on ka teoloogiliselt, poeetiliselt või kõlbeliselt küsitavad. Pea- legi on iga tõlge ka tõlgendamine ja kõiki bütsantsi laululooja arusaamu ei pea püüd- ma sõna-sõnalt edasi anda. Paljud juutide osas tänapäeval kahetimõistetavad tekstid juba ongi mõnes uuemas tõlkes pehmen- datud või ümber öeldud, mitmel pool on säärased kirikulaulud lihtsalt kasutusest välja jäetud.

Täiesti mõeldav oleks ka põhjalikum üle- vaatus, kus juudivastasena näivad osad süstemaatiliselt asendataks, nii nagu on asendatud näiteks palved keisri eest või mõned muud „poliitoloogilised” kohad meie kirikulauludes. Midagi sellest katki ei oleks, vastupidi, jumalateenistuste sõna- line osa keskenduks palju selgemalt oluli- sele: eelkõige Kristuse lunastustööle, meie usule ja meeleanandusele. Tuleb muidugi mõelda, et ka mitmed muud rahvad ja tõud saavad kirikulauludes, pühakulugudes jm oma osa: hellenid, barbarid, armeenlased, etiooplased, araablased, ladinlased jne. Peamine on pigem ikka vaimulikult olulise meele pidamine ja taoliste kõrvalise täht- susega konarluste väljakannatamine. Kui paljud õigeusklikud nn traditsioonilistes kirikutes kuulevad kirikulaule vähemõis- tetavas keeles (vanakreeka, kirikuslaa- vi), siis meie keeleruumis tuleb omajagu arvestada ka vähesüvenenud inimestega, kes, kuuldes neid arusaadavas emakeeles, võivad asju valesti mõista. Meie pärimus ei ole igatahes nii vaene, et mõne kunagi ehk põhjendatud, kuid nüüdseks häiriva

väljendi kõrvaldamine või leevendamine seaks ohtu usklike igavese saatuse.

Eraldi küsimus on ristiusu seos juutluse, täpsemalt judaismiga. Kui nüüd jätta kõr- vale vandenõuteooriad, mille järgi juudid muud ei tee kui õõnestavad ja kahjustavad õigeusu kirikut, siis on võimalik mitmed vaated. Juudiusku pole lihtsalt üks paljudest maailma usunditest, vaid meil on väga palju ühist. Kogu vana seaduse aja ilmutus seob meid; Jumal ei ole tühistanud enese antud töötusi, nagu apostel Paulus selgelt ütleb. Milline see vahekord aga on, on keerulisem vastata. Kindlasti ei saa väita, et judaism oleks ristiusu „ema” – pigem vanem õde, kui perekondlikke võrdlu- si kasutada. Kristlus ja rabiinlik judaism kasvasid mõlemad välja teise templi juu- diusust: esimene põhineb Naatsareti Jee- suse kui töötatud Messia vastuvõtmisele, Tema surma ülestõusmise mõtestamisele ja Tema õpetuse järgimisele. Teine ootab endiselt Messiat ja toetub rabiinlike õpe- tusliinide traditsioonile.

Kuid püha Paulus õpetab, et juutide „paa- dumus” on Jumala armunõu kohane, et paganad, s.t teised maailma rahvad, võik- sid tõelise Jumala juurde tulla ja saada osa juudi esivanematele töötatust, et moodus- tada koos juutidega „kogu Iisraeli”. Piiblis mainitud pühade esivanemate järglased, Iisrael, on ikkagi väärilõlipuu, millele muud rahvad on poogitud. Kunagi, ilm- selt aegade lõpul, tulevad ka „murtud ok- sad” jälle tagasi ja poogitakse sama tüve külge. Kindlasti pole judaism vaimulikus mõttes mingi kristlusega võrdne usund, kuid hoides alal paljutki Kristuse-eelsest ilmutusest, on see ikkagi meile lähedane pärimus. Paljud juudid on ka leidnud tee Kristuse juurde, sealhulgas õigeusku, ent needki, kes pole leidnud, on ometi vaimu- likult teistsuguses asendis kui mitteuskli- kud või muude usundite järgijad.

Eri küsimus on veel Iisraeli kui riigi seos judaismiga. Ühtpidi see ju põhineb töö- tatud maa mõistel. Teistpidi ei tunnista ka paljud ortodokssed juudid Iisraeli il- malikku riiki, sest Iisrael on nende jaoks ennekõike vaimulik, messiaanlik kogu- kond. Siin on omajagu sarnasust meiega, kes peame kirikut uueks ja vaimulikuks Iisraeliks, Jumala rahvaks, mis hõlmab „ustavat jäänukit” juutide seas, aga ka mittejuute. Kuid nagu alguses öeldud, ei pea me küll olema kriitikavabad Iisraeli riigi poliitika vastu, ent veel vähem peak- sime elama kaasa moslemiäärmuslusele ja terroristidele, kes tahavad juudiriiki maa pealt pühkida. Ja kuigi peame austama kõiki, kes järgivad teisi usundeid, sealhul- gas muhameedlasti, ei saa me unustada, et juudiusulised on meie jaoks siiski erilisel kohal. Nad on, isegi kui vaenulikud rõõ- musõnumile Kristusest, meile „armsad esiisade pärast” (Rm 11:28).

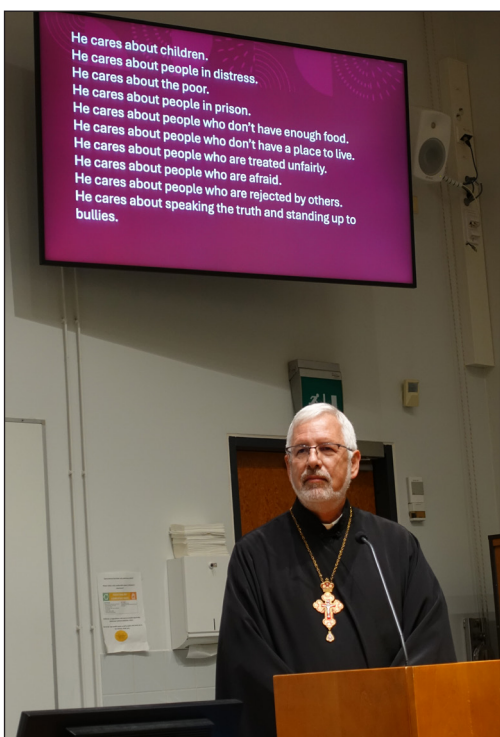
Foto: Pille-Riin Pihlak 2023

Soome õigeuskiriku vaimulike kohtumine Joensuus

Preester Kristjan Otsmann

Joensuus toimusid 25.–27. IX 2024 Soome Õigeuspreestrite Liidu õppepäevad, kus käsitleti teemasid kristluse ja poliitika suhetest ning anti ülevaade viimase kirikubaromeetri uuringu kohta.

Õppepäevade peaesineja oli Ameerika Õigeusu Kiriku endine kantsler ja Cambridge'i ülikooli õigeusu-uuringute instituudi endine rektor professor ülempreester John Jillions. Ta pidas mõlemal päeval põhjalikud ettekanded kiriku missioonist tänapäeva maailmas, mõtiskledes kiriku ajaloo üle alates Vanast Testamendist ning näidates, mil moel on Kirik algatanud ühiskonnas muutusi.

Soome Õigeusu Kiriku vaimulike seminari peaesineja ja Cambridge'i ülikooli õigeusu-uuringute instituudi professor ülempreester John Jillions pidas põhjalikud ettekanded kiriku missioonist tänapäeva maailmas, keskendudes muutuste olulisusele Kirikus.

Isa John Jillions tõi Piibli kirjakohtade varal välja kogukonna olulisuse usu tõlgendamisel, tuues näiteid USA õigeusu kiriku kontekstist. Kiriku töötajate roll on USAs muutunud ning õigeusu kirikult oodatakse varasemast enam sotsiaalset ja poliitilist mõju. Samas on ühiskondlikud mõjutajad, nagu näiteks Jordan Peterson, propageerinud õigeusku kui hea ja tervisliku elu alust, ignoreerides samas paljusid

kristlikke põhiküsimusi. Selle tagajärjel kujuneb noortel kirikust kujutuspilt, mis võib erineda kiriku ja preestrite õpetusest.

Liikumisel on ka laiemaid tagajärgi: õigeusu kiriku konservatiivseid väärtusi kasutatakse poliitiliselt ära, Moskva Patriarhaadi alluvuses olevad kirikud levitavad šovinistlikku propagandat, mille traditsioonilisi pereväärtusi kaitsvad ja lääne liberaalse mõtlemise vastased avaldused on leidnud toetust ka konservatiivsetes evangeelsetes liikumistes. Putin püüab mõjutada USA-d, apelleerides õigeusu kiriku kui kogu maailma päästja ainulaadsele rollile, mis leiab osaliselt kandepinda vabas demokraatias pettunud ülikonservatiivsete ringkondade seas.

Muutuste ja traditsiooni tasakaal

Isa John Jillions peatus pikemalt sellel, milline on õigeusu traditsiooni ja muutuste ajalugu ja tasakaal. Piiblis ja kogu kirikuajaloo jooksul on Jumala rahvas reageerinud välistele sündmustele. Isa John leidis, et õigeusu põhilist suhtumist traditsiooni kirjeldab apostel Peetruse lausutu Issanda muutmise sündmuse juures: „Õpetaja, siin on meil hea olla” (Lk 9:33). Parimal juhul on traditsioon hea, rahustav ja elu andev. Isa John meenutas üht koguduseliiget, kes ütles talle pärast liturgiat: „Kui ma viisteist aastat tagasi õigeusku läksin, oli see kõik minu jaoks uus. See on ikka veel uus.”

Samas on kirik ja kristlaskond läbi käinud radikaalsetest muutustest. „Muutused on õigeusu traditsiooni lahutamatu osa,” ütles isa John Jillions. Ta tõi näidetena Aabrahamile, Moosesele ja Paulusele antud ilmutused, mis panid aluse täiesti uutele ajajärkudele Jumala rahva elus. Isa John tões, et sageli on muutuste teostumise protsess aeglane ning see hõlmab palju küsimusi, arutelusid, tagasilööke, ummikuid, eksitusi ja segadust, mil lõplahendust pole näha, ent lõpuks on viinud muutus Püha Vaimu juhutatud tulemuseni.

„Kui me tahame aru saada, kuhu Vaim meid muutusteks juhivad, siis peame olema täidetud Püha Vaimuga, ja see tuleb kristliku usu, jumalateenistuse ja palve traditsiooni kaudu,” ütles ta ja lisas, et samas võib jäik ustavus traditsioonile olla vastuolus ustavusega meie vabadusele Kristuses.

Isa John tõi mitmeid näiteid: esimesi kristlasi suruti maha kui ketserid, esimese sajandi juudikristlased olid vastu paganate vastuvõtmisele kirikusse, kui nad ei pea kinni juudi seadusest, neljandal sajandil lükati alguses tagasi „üheolemuslikkuse” mõiste, sest see puudus Pühakirjas, 13. sajandil kiusati püha Grigoori Palamast taga tema hesühastliku teoloogia pärast. Need on vaid mõned näited.

Esmane vastutus traditsiooni ja ajaga kaas käimise tasakaalu eest on piiskoppidel, leidis isa John Jillions. Ülejäänud kiriku liikmed võivad ja peavadki tõstatama küsimusi, ent piiskoppide ülesandeks on

eristada, mida „Vaim ütleb kogudustele” (Ilm 2:7). Ta mõnõis, et vahel on piiskoppid viinud kirikut vales suunas ning sageli on nad olnud vaidluselustes küsimustes vastaspooltel. Siin on oluline sinodaalsuse põhimõte, mis on aegade jooksul viinud kirikut edasi Püha Vaimu juhutatud suunas.

Isa John tsiteeris Georgi Florovskit: „Ustavus traditsioonile ei tähenda mitte ainult kooskõla minevikuga, vaid teatud mõttes ka vabadust minevikust kui mingist välistest formaalsest kriteeriumist. Traditsioon ei ole ainult kaitsev, konservatiivne põhimõte; see on eelkõige kasvu ja uuendamise põhimõte (—) Traditsioon on karismaatiline, mitte ajalooline põhimõte.”

Uued teadmised ja kogemused nõuavad pidevalt, et kohanduksime nendega. „Meil tuleb eristada Jumala tahet mööduvatest moevooludest ja ajastu vaimust, ent teisest küljest võib orjameelselt rakendatud traditsioon meid muutuva reaalsuse suhtes pimestada ja siduda meid pelgalt ideoloogiaga,” ütles isa John Jillions.

Kiriku suhted ühiskonnaga

Hiljuti moodustatud Oikumeenilise Patriarhaadi Leedu eksarh Justinus Kiviloo ja isa Gintaras Sungaila kirjeldasid Moskva Patriarhaadi kiriku nende preestrite saatust Leedus, kes kritiseerisid Venemaa agressioonisõda ja kes seejärel kõrvaldati teenistusest. Oikumeeniline patriarh Bartolomeus otsustas, et nende preestrite teenimiskeeld ei põhine kiriku kaanonitel ning taastas nende teenimisõigused. Isa Justinus ja isa Gintaras andsidki ülevaate viimasest arengust Leedu õigeusumaastikul.

Volose Teoloogiauringute Akadeemia direktor dr Pantelis Kalaitzidis pidas loengu teemal „Kirik ja poliitika“. Ta mõtiskles muu hulgas selle üle, kuidas elada kristliku elu tänapäeva maailmas, kus kodumaa peaks olema nagu võõras riik ja võõras riik nagu kodumaa ning oma kodakondsus nagu teise riigi kodakondsus ja välisriigi kodakondsus nagu oma kodakondsus.

Dr Kalaitzidis leiab, et kirik peaks toima ühiskonna osana, tuginedes tugevale kogukonnale kiriku sees. Seejuures on tema hinnangul õigeusu kiriku nn Bütsantsi sümfoonia idee, kus kirik teenib riiki ja riik teenib kirikut, muutunud ilmalikustunud riikides võõraks ja kohatuks. Kirik peab olema osa ühiskonnast evangeeliumi ja kiriku pühade õpetuse kaudu, kuid ta ei saa pöörduda tagasi Bütsantsi riigi aja olukorra juurde, vaid leidma praegusele ajale sobivaid lahendusi tänapäevases kontekstis, ütles dr Kalaitzidis.

Soome õigeusumaastik

Õppepäevad lõppesid hiljutise „kirikubaromeetri” tulemuste tutvustamise ja aruteluga. Baromeetrit tutvustasid professor Pekka Metso, dotsent Maria Takala-Roszczenko ja teadur Talvikki Ahonen. Baromeetri tulemused näitavad, et avatud arutelu vajab elavdamist. Kirikutöötajad, eriti preestrid, tunnevad end oma töös kurnatuna, mida tunnistasid ka mitu loengusaalis viibijat. Kiriku töötajaid kurnavad mitmed tööga toimetuleku vaimsed probleemid, nagu väsimus ja pealiskaudsus, mäluhäired ja töökõnede vastamine ka puhkusel viibides.

Kohtumisel aasta preestri aunimetuse pälvitud isa Andrei Verikov kritiseeris oma kommentaaris kiriku haldusreformi mõju sisulisele töökorraldusele. Isa Heikki Huttunen märkis oma kommentaaris, et sotsiaalmeedia mõjutajate kaudu väljastpoolt antud pilt õigeusust võib luua piiratud pildi kristlikust elust ning seda on vaja kateheetilise haridusega korrigeerida.

Kohtumisest võttis osa üle poolesaja Soome õigeuskirikku vaimuliku eesotsas Kuopio ja Karjala metropoliidi Arseni, Oulu metropoliidi Eelija ning Hamina piiskopi Sergeiga.

Omalt poolt tänan Soome Õigeuspreestrite Liidu eestvedajaid ning kõiki Soome õigeuskirikku isasid kutse eest õppepäevadel osalemisel.

Soome Õigeusu Kiriku vaimulike kohtumine Joensuus algas Püha Johannes Teoloogi kirikus hommikuteenistuse ja jumaliku liturgiaga. Fotod: preester Kristjan Otsmann 2024.

Piiskop Platon.

Mõni lehekene minu päevaraamatust Eesti piiskop Platon (Algus Metropoolias nr 104)

2. Enne kui selleaastase Saksa valitsuse aja-järgust meie maal rääkida, heidame pilgu piiskopkonna sisekorra peale.

Ligi kolm aastat oli ta lõhutud ja laiali-pillatud. 1915. aasta suvel kolisid Riias välja ülempiiskop, konsistoorium, koolide nõukogu, piiskopkonna koolid ja muud asutused. Ülempiiskop jäi Tartu, teised hajusid mööda sise-Venemaad laiali. Läbi-rääkimine nendega, korralageduse puhul, mis Venemaal ikka enam kasvas, oli väga raske. Peagi võis märgata, et nad meie maale nagu võõraks lähevad, sest meie lood muutusid väga ruttu ja järsku. Ainumaks elavaks sidemeks jäi ülempiiskop, aga ka tema pidi kõik asjanduse ajama kaugelolevate valitsuse osakondade abil, välja arvata mõned rutulised ja otsekohe-sed käsud, mida ta paigal tegi. 1917. aasta augustikuul sõitis ülempiiskop Moskva soboorile. Nüüd jäid paigale rahvas ja preestrid, aga valitsus oli kõik eemal. Et vaenlane läheneb ja sügisel oma alla võttis Lõuna-Liivimaa ja saared, võis karta, et piiskopkond hoopis ilma juhatuseta jääb. Kergesti arusaadav, miks ma sunnitud olin oma nõudmist toetama, maalt igatahes mitte välja kolida, vaid rahvaga ja nende karjastega ühte jääda. Kui aga tund kätte tuli ja sakslased meid kõigist piiskopkon-na valitsuse asutustest täiesti ära lahutasid, oli minu ametlik seisukord abitu ja nõutu. Mul ei olnud käepärast mingisuguseidki teateid piiskopkonnast. Olin aina – üksin-da, ja kõike valitsuse osakondade võrku pidin kas ise looma, või isiklikult häda-pärast täitma, mida elu nõudis. Allpool nii mõnelgi kohal selgub, kuidas seda püütud ja kui suuri raskusi sel puhul tuli ära võita.

Pöörame nüüd sakslaste tulekule

Esimese tuhinaga tundus õhus, et õigeusul rasked päevad kätte tulnud. Hakkasid lii-kuma kuulujutud, et kõik venelased pea-vad maalt välja kolima (Tallinnast saadeti küll mitmed tuhanded priiks saanud vene töölisi oma maale tagasi) ja venelaste hul-ka arvatakse kõiki õigeusulisi. Isegi mõnes mõisas Tallinna ja Tartumaal hakkavad hoolikamad sakste sabarakud mööda õi-geusulisi ringi käima, neid nimekirjadesse ülesse võtma, nagu väljasaatmiseks, altkäe nõu andes, et midagi ei aita, peab nüüd luteri usku minema. Ma rääkisin selle vastu kirikus ja erajuttudel. Kuid asi jäi vaga-seks ainult siis, kui kindral Sekkendorfi (st Eestimaa sõjakuberner Franz Adolf von Seckendorff) õigeusuliste saatkonna vas-tuvõtmisest ajalehes teated ilmusid.

Linnas kui maalgi teenistuste pidamiseks kästi luba võtta. Tallinnas jõudsimiselle-ga kergesti läbi. Andsime üles kirikute nimed, ja et igapäev hommiku ja õhtu nendes teenistusi juhtub. Sellega oldi nõus, hoiatati üksnes poliitika käsitamise eest jutlustes.

Varsti peale sakslaste tulekut olid mul kü-lalised – saksa sõjaväe katoliku preester ja tõlgiks (arvati, et ma saksa keelega toi-me ei saa) üks kohalik saksa luteri õpeta-ja. Nemad nõudsid, et mina luba annaks Toome peakirikus (st Tallinna Aleksander Nevski katedraalis) katoliku tänuteenistust pidada – Baltimaa täielise Saksa alla saa-mise puhul. Ammu teada, et Toome peakirik sakslastel kui okas silmis on. Oli selge, et siin esimest sammu tehakse kaugemale ettevõttele. Sisse lasta kerge, aga katsu pärast välja saata. Mina vastasin eitavalt, seletades, et see üle minu võimu käib. Me-

hed ähvardasid vägivallega. Vastan, et siis ei olnudki tarvis minu juurde tulla. Vägi-vallaga võib kõik ära teha, kas õhku las-ta kirik. Imetlesin ja häbistasin, et nemad mõlemad ristiusu vaimulikud niisugust juttu teevad! Kõne läks üle saksa keele peale, mehed jäid viisakamaks ja leppisi-me sellega, et ma ei saa takistama (mitte lubama) endises katoliku kirikus – Preob-rashenski (st Tallinna Issanda muutmise peakirikus) Eesti kirikus – teenistust pida-da. Meie altar jäägu puutumata; ikonostaa-si ette võivad nad laua seada ja teenistust talitada. Nõnda kõik sündis. Kirik oli sol-datisi täis, katoliku teenistus lõppes enne meie oma, ja harilikul tunnil hakkas teises altaris meie liturgia. Uusi pealekippumi-si katoliiklaste poolt ette ei tulnud. Päril ümberpöördukt: katoliiklased püüdsid olla võimalikult viisakad; mitmes kohas maal olnud neil puudus teenistuse paikadest, sest luteri kirikutes nemad ei armastavat palvetada, need olla ilma kujudeta ja pühit-semata. Palju armsamad olla neile õigeusu kirikud. Mina ei keelanud neile teenistuste pidamist meie kirikutes, kuid ikka tingimi-sega – altarid olgu puutumata ja kohaliku preestriga leppigu nad kokku. Kõik katoli-ku sõjaväe preestrid, kes meie maale tulid, pidasid oma kohuseks ennast minule esit-leda ja õnnistust võtta. Peab lõpuks ütleva, et Riiaski, kuis luterlased meie kaks peakir-ikut ümber tegid, on katoliiklased mitmes meie kirikutes üle poole aasta palvetanud ja ei ole midagi ümber teinud.

Järgmisel päeval peale sakste Tallinnasse tulekut kuulasin järele, kuidas on lugu esi-nemisega sõjavõimudele. Õeldi, et sellega on palju tegemist ja kui aega saab, antak-se teada. Paar nädalat hiljem paluti kind-ral-komendandi Sekkendorfi juurde õige-usuliste saadikuid. Saatkonnas olin mina,

linna praost A. Aristov, ülempiiskop K. Tiisik, rahva esitajatena gümnaasiumi di-rektor R. Kann ja A. Mängel. Kindral pi-das meile pika kõne, avaldas rahulolemist, et ilma suurema verevalamiseta võitu sai, kinnitades, et nüüd ainumaks võimiks maal on saksa sõjaväe võim. Usu kohta kinnitas ta täielise vabaduse, soovitades hoiduda kirglusest ja kihutustööst möle-milt poolt (s.o ka naabriusuliste poolt). Pa-lus igal ajal oma poole pöörduda, kui tarvis ja lubas teha kõik, mis võimalik. Mina pa-lusin jalapealt luba – ringreisi teha mööda Eestimaad, et teada saada, mis koguduste elus sünnib, sest meil puudusid kõigevä-hemad teated. Töötati luba anda, kui raud-teed liikuma hakkavad, ja kindral pidas sõna. Pean ütleva, et ma okupatsiooni aja jooksul palju olen saksa ülemaid näinud, aga see vanake jäi mu meelest ikka kõige ausamaks. Ega's muidu kuulujutud liiku-nud, baltlased ei olla temaga rahul, tahta „paremat”

Enne, kui ringreisi ette võtsin, tõstsin päe-vakorraks küsimuse meie Lihavõtte pühit-semisest, oli ju vahet meie ja uue kalendri pühade vahel tervelt viis nädalat. Kindral imestas väga pika vahe üle, võttis kirja vastu nii Eesti- kui Liivimaa kohta (kah-juks jäi Saaremaa välja, sest vahepeal ase-tati sinna uus kubermangu valitsus, kelle tarvis ma kolmandat kirja ei teadnud sisse anda). Nagu ma pärast teada sain, olnud luteri vaimulikud, kelle käest nõu küsi-tud, väga vastu; meie pühade loa päästnud katoliiklased: nõnda seletas mulle Tallin-na katoliku sõjaväe preester. Nagu teada, lubati meil pühad ära pidada, isegi öösel, kuid et meie kannatamise nädala kolm vii-mast ja Lihavõtte kolm esimest päeva prii-päevad oleks üle maa, seda minu palvet ei võetud kuulda.

(Järgneb.)

Surnuaiapäeva Suure-Jaanis 1918.

Mälestuskillud Georg Allikust

Märtsi lõpus uinus Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku Kaarepere Vaga Suzdali Eufimi ja Egiptuse Maria koguduse vanem ning mitme koguduse salmilugeja Georg Allik. Avaldame mõned mälestuskillud Anne Rääpilt ja Uno Schulzilt.

Georg Alliku isa oli preester Ermil Allik. Georgi lapsepõlves pärast sõda oli õigeusu-preestrite tagakiusamine laialt levinud. Nii kiusati taga ka isa Ermil Allikut. Kui nende majas oli elekter muidu olemas, siis Allikute perel lülitati valgus välja. Nii tegigi Georg koolitoid peertule paistel.

Raha peres sama hästi kui polnud. Kasinud jäi Georgile terveks eluks omaseks: Georg oli ääretult kokkuhoidlik ja pani kõike kõrvale. Tema menüü oli lihtne ja säästlik: hommikuks kuumas vees leotatud kaerahelbed, lõunaks sõi saia ja pani juustuvorsti peale, iga söögi kõrvale jõi musta teed. Sooja toitu sõi nii palju, kui Kaareperes naabrid pakkusid. Georg polnud nõus sööma ka hiljem, reisis, sest tahtis koku hoida. Lõpuks kehtestasid sõbrad talle söögirahamiinimumi piirmõõdu.

Georg tahtis minna ülikooli ajalugu tudeerima. Sai sisse, ent kutsuti peatselt rektori juurde, kes soovitas valida mõne muu aine: „Teie pärast peab kolhoosniku järeltulija ukse taha jääma, aga teie olete preestri poeg.” Rektor soovitas Georgil asuda õppima inglise filoloogiat. Nii noormees tegigi, ent ajaloohuvi säilis tal elu lõpuni. Ülikooli lõpetas Georg 1970. aastal *cum laude*.

Georg võeti sõjaväkke 1963. aastal, kui ta oli esimese kursuse tudeng. Ta teenis Bakuus Nargini saarel kolm aastat velskrina.

Foto: Kalev Kiviste.

Kord küsis Georg majori käest, miks just tema velskriks määrati. Major vastas: „Kui sa juba sellisest koolist oled, kus on õppinud Pirogov ja Burdenko, siis näitab see taset.”

Anne Rääp kõneleb esmakohtumisest Georgiga: „Otsisin 2002. aasta suvel oma vanavanaisa jälgi. Teadsin, et ta on Laiuse õigeuskalmistule maetud, aga ei teadnud, kuhu. Helistasin kalmistuvahile, et ega tal juhuslikult pole plaane, arhiivis need puudusid. „Ei, mina ei tea midagi, helista Georgile, tema teab kõik,” vastas kalmistuvaht. Helistasin samal päeval, Georg vastas, et ta on Kaareperes, tule aga siia. Tuppa Georg ei kutsunud. Kaevuaegu kõrvale oli pink. Tõi raamatuid, hakkasin pildistama. Skanner oli mul kaasas ja nii ma muudkui skaneerisin. Lõpuks läks kiireks ja Georg läks kiriku aknaini kinni panema. Kutsus kaasa, tutvustas kirikut, näitas ikoone, sain kella ka lüüa. Lõpuks andis kuslapuu marju suhkruga kaasa. Üks pilt jäi skannerisse. Järgmine päev helistasin, et panin pildi pih-ta, ja läksin tagasi. Georg oma teadmistega oli nagu sild meie isade vahel.”

Georg käis juba poisina isa Ermiliga nii Kaarepere kirikus kui ka teistes kogudus-

tes: Lalsi, Arussaarde, Sadukülla, Lähtele, Laiusele. Hiljem käis Georg eri kogudusis kaasas isa Johannes Keskkülaga. Pärast isa Johannese surma tundis Georg endal kohustust nende koguduste eest edasi hoolitseda.

Kuigi Lähte, Laiuse, Saduküla ja mitu teist kogudust suleti ning kirikuhooned lammutati, jäid kalmistud alles ning neid kalmistuid asuski Georgi eestvedamisel talgute korras hooldama sõprus- ja tutvuskond, kes hakkas hiljem end kutsuma Rändkoguduseks.

Anne Rääp meenutab: „Laiusevälja kalmistul hakkasime käima 2009. Nägin seal Georgi. Oli seekord isa Stefan Fraimaniga. Meil oli oma kambakene, kellega käisime kalmistule enne Georgiga tutvumist – selline lähemate ja kaugemate sugulaste ring. Rääkis, et sain Georg Allikuga tuttavaks ja kõik tahtsid temaga tuttavaks saada. Gruppi tuli inimesi järjest juurde. Lõpuks oli oma paarkümmend inimest. Ega kõik iga kord muidugi käinud. Ateistid, luterlased, mine tea, võib-olla ka budiste. Tegutsesime seal, kus oli abi vaja.

2014. aastal käisin Laiusel kalmistul koristamas meie sugulaste platsi, keegi juhuslik inimene oli seal veel. Rääkis idee ära, et kirik on, seinad püsti ja torn sisse kukkunud. Tähistaks kiriku 150. aasta sünnipäeva ja süütaks ümber kiriku 150 küünalt. Ei tea siiani, kes see inimene oli. Taganemisteed polnud, tegime ära. Isa Stefan Ots toimetab veepühitsuse ja koor laulis. Oli kena küll.”

2017. aastal algasid Rändkoguduse välisreisid. Esimene neist Venemaale. „Käisime mitu korda kambaga, nii palju, kui autosse mahtus, seitsme-kaheksakesi. Esimene reis Peterburi, hiljem käidi läbi kogu Pihkva kubermang Veliki Novgorodini välja. Georg leidis kloostrites alati kelle-

gi, kellega rääkida. Vahel läks see tüütuks, sest ta jäi vestlusesse kinni. Juhtus sageli nii, et ülejäänud istuvad autos ja ootame juba pool tundi, keegi läheb Georgi otsima. Tuleb tagasi ja ütleb: „Ei saa Georgi ära võtta, ta on nii hoos!”

Uno Schulz meenutab: „Aasta oli 1977. Saime ülikooli teise kursuse inglise filoloogia kaugüliõpilastena uue õppejõu: väljapaistva välimusega elegantse Georg Alliku. Sissejuhataval loengul mainis ta, et inglise keeles ei tähenda mõiste „materialist” üldse mitte sama asja kui Nõukogude Liidus, vaid see tähendab hoopis materiaalseid väärtusi ja raha elus kõige olulisemaks pidavat inimest, s.t sõnal on negatiivne tähendus. Olin noore mehena sellest vaimustuses, sest sain kohe aru, et Georg on julge ja et tal on lääne mentaliteet.”

Georg rääkis kord, kuidas enne 1980. aasta olümpiamängude purjeregatti võttis temaga Tartus kontakti KGB venekeelne töötaja. „Ma Tartus vene keelt ei räägi,” ütles Georg talle ja jutul oli lõpp.

Perestroika algusest, 1987. aasta paiku, meenutab Uno Schulz avalikku loengut Tartus Eesti ajaloo teemal. Ülikooli meesõppejõud kasutas loengus korduvalt mõisteid „vene usk” ja „Vene kirik”. Loengu lõppedes tõusis Georg püsti ja selgitas, et tegemist ei ole vene usu ega Vene kirikuga ning akadeemilisse kõnepruuki need rahva seas levinud väljendid ei sobi. „See oli taas Georgist julge tegu, tollases usuvastases õhkkonnas oma kolleegide ees niisuguse kommentaariga esineda,” meenutab Schulz. „Ta kaitses nii Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku järjepidevust – vaimset oli see kirik Eestis kõigele vaatamata okupatsiooni ajal olemas – ja andis tunnistust omaenda usust. Olin üllatunud ja imponeeritud.”

jumalikust elust ja igavesest päästest.

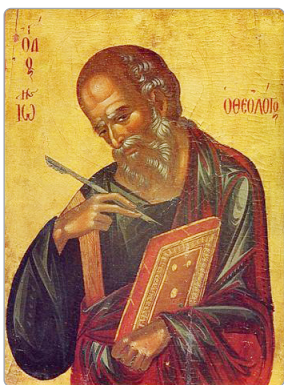
Tõde

Johannes õpetab ka, mida tähendab tõde. Tema sõnul ei ole Jumal pelgalt tõekandja. Ta ongi Tõde ise! Oma evangeeliumi 14. peatüki 6. salmis ütleb Kristus enda kohta: „Mina olen tee ja tõde ja elu.” See tõde saab ilmsiks inimese suhetes Jumalaga ja Kristuse õpetuse ehtsuses.

Johannes kutsub usklikke üles elama selle tõe järgi ja pöörduma ära eksikujutlustest ja valedest, sest ainus tõeline tee, millel käies inimene võib leida oma pääste, on tõde.

Need õpetused, mis püha Johannes Jumalasõnaõpetaja meile andis, on kristliku sõnumi mõistmiseks ülimalt olulised. Armastuse, usu ja tõe kaudu kutsub ta meid elama Kristuse juhatare järgi ja soovitatud meil läheneda Jumalale ja inimestele siiruses ja omakasupüüdmata.

VIMA ORTHODOXIAS, 27. IX 2024.
Tõlgitud kreeka keelest

Püha Johannese mõtteid

Püha Johannes Jumalasõnaõpetajat, keda tuntakse ka kui Jeesuse armastatud apostolit, peetakse üheks ristiusu austusväärsemaks isikuks. Tema õpetus, nõnda nagu see on kirjas tema teostes, mille ta meile on jätnud, põhineb kristliku armastuse, tõe ja pääste mõistmisel. Oma kirjutistes (evangeeliumis ja kolmes kirjas), mille leiame piiblist, õpetab püha Johannes meile kristliku elu olemust, mis põhineb, nii nagu juba mainitud, kolmel põhiväärtusel, milleks on armastus, usk ja tõde. Vaatame neid lähemalt:

Armastuse õpetus

Püha Johannes on „armastuse apostel” sõna tõsisel mõttes. Oma evangeeliumis ja kirjades on ta armastust kirjeldanud kui kõige kõrgemat voorust, mis ei puuduta üksnes inimese suhet Jumalaga, vaid ka inimeste omavahelisi suhteid. Johannese evangeeliumi 13. peatüki salmides 34-35 on taas välja toodud käsk, mille Kristus andis oma jüngritele: „Armastage üksteist! Nõnda nagu mina teid olen armastanud, armastage teiegi üksteist! Sellest tunnevad kõik, et te olete minu jüngrid, kui te üksteist armastate.” See armastus ei ole pelgalt tundeline või teoreetiline, vaid eelkõige praktiline ja omakasupüüdmatu: armastus saab teoks teistele tehtud ohverduste ning heategude läbi.

Oma esimeses kirjas kuulutab Johannes, et „Jumal on armastus”. Ta kirjutab (1Jh 4:8): „See, kes ei armasta, see pole tundnud Jumalat, sest Jumal on armastus.” Selle lausega märgib Johannes Jumala olemuse armastuseks ja kutsub kristlasi üles lõimima seda armastust oma ellu ning teostama seda

oma suhetes teistega. Evangelist Johannes on veendunud, et see, kes armastab oma lähimest, elab Jumala tahtmise järgi ja et armastus Jumala vastu on ka armastus kaasinimeste vastu, kes iganes nad ka poleks.

Usk Kristusesse

Püha Johannes rõhutab, et uskumine Jeesusesse Kristusesse tähendab ka uskumist, et Ta on Jumal ja maailma Päästja. Tema evangeelium algab tuntud lausega „Alguses oli Sõna ja Sõna oli Jumala juures ja Sõna oli Jumal”. Selle teoloogilise kinnitusega rõhutab Johannes tõsiasja, et Jeesus on Jumala igavene Sõna, kes sai lihaks inimeste päästeks.

See usk on möödapääsmatu inimeste pääsemiseks ja just seepärast kutsub püha Johannes kõiki inimesi usku omaks võtma. Oma esimeses kirjas (5:11-12) kuulutab ta nõnda: „Jumal on meile andnud igavese elu ja see elu on tema Pojas. Kellel on Poeg, sellel on elu, kellel ei ole Jumala Poega, sellel pole elu.” Teisiti öeldes on tema sõnul võimatu ilma usuta Kristusesse osa saada

Matteuse evangeelium

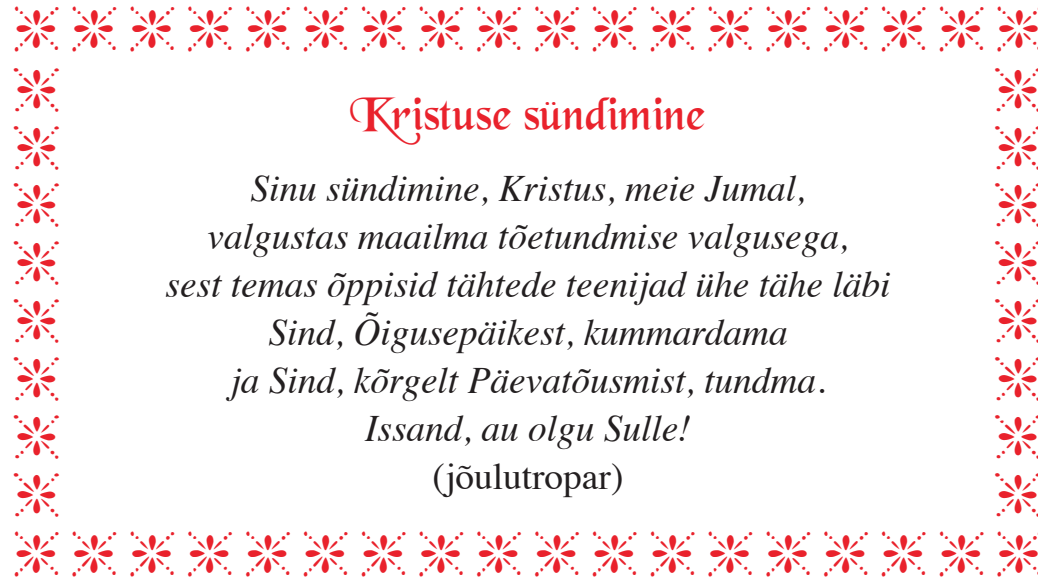
Peatükk: Jeesuse sündimine

Jeesuse Kristuse sündimisega oli aga nõnda. Tema ema Maarja, kes oli Joosepiga kihlatud, leidis enne enda kojuviiimist, et ta ootab Pühast Vaimust last. Tema mees Joosep aga, kes oli õiglase ega tahtnud teda avalikult häbistada, võttis nõuks ta salaja minema saata. Aga kui Joosep seda mõtles, vaata, siis ilmus talle unenäos Issanda ingel, kes ütles: „Joosep, Taaveti poeg, ära karda oma naist Maarjat enese juurde võtta, sest laps, keda ta kannab, on Pühast Vaimust. Ta toob ilmale poja ning sina paned talle nimeks Jeesus, sest tema päästab oma rahva nende pattudest.” Kõik see sündis, et läheks täide, mida Issand on rääkinud prohveti kaudu: „Ennäe, neitsi jääb lapseootele ja toob ilmale poja, ja teda hüütakse nimega Immanuel,” see on tõlkes: Jumal on meiega. Kui Joosep unest ärkas, tegi ta nõnda, nagu Issanda ingel oli teda käskinud. Ta võttis oma naise enese juurde, ent ei puutunud temasse, enne kui Maarja oli poja ilmale toonud. Ja ta pani lapsele nimeks Jeesus.

Targad tulevad Jeesust vaatama

Kui nüüd Jeesus oli sündinud kuningas Heroodese ajal Juudamaal Petlemma linnas, siis vaata, hommikumaaalt saabusid tähetargad Jeruusalemma ja küsisid: „Kus on see juutide vastsündinud kuningas? Me nägime tema tähte tõusmas ja oleme tulnud teda kummardama.” Seda kuuldes kohkus kuningas Heroodes ja kogu Jeruusalemm koos temaga. Ja ta kutsus kokku kõik rahva ülempreestrid ja kirjatundjad ning päris nende käest, kus Messias pidi sündima. Need ütlesid talle: „Petlemmas Juudamaal, sest nõnda on kirjutatud prohveti käe läbi:

Ja sina, Petlemm Juudamaal, ei ole Juuda vürstkonadest hoopiski kõige pisem, sest sinust lähtub Valitseja, kes hoiab mu Iisraeli rahvast kui karjane.”

Kristuse sündimine

*Sinu sündimine, Kristus, meie Jumal,
valgustas maailma tõetundmise valgusega,
sest temas õppisid tähtede teenijad ühe tähe läbi
Sind, Õigusepäikest, kummardama
ja Sind, kõrgelt Päevatõusmist, tundma.
Issand, au olgu Sulle!
(jõulutropar)*

Seepeale laskis Heroodes tähetargad salaja enda juurde kutsuda, päris nendelt täpset aega, millal täht oli paistma hakanud, ja saatis nad Petlemma, öeldes: „Minge ja uurige täpselt välja, kes see laps on! Ja kui te olete ta leidnud, teatage mulle, et ka mina saaksin minna teda kummardama.” Tähetargad kuulasid kuninga jutu ära ning asusid teele. Ja vaata, täht, mille tõusmist nad olid näinud, käis nende eel, kuni jäi seisma selle paiga kohale, kus oli laps. Tähte nähes rõõmustasid nad üliväga. Ja majja sisse astudes nägid nad last koos Maarja, tema emaga, ja kummardasid teda tema ette maha heites, avasid oma aarded ning andsid talle kinke: kulda, viirukit ja müri. Ja kui neid unenäos hoiatati, et nad ei läheks enam Heroodese juurest läbi, läksid nad teist teed tagasi oma maale.

Luuka evangeelium Peatükk: ingel kuulutab Jeesuse sündi

Kuuendal kuul läkitas Jumal ingel Gabrieli Galilea külla, mille nimi on Naatsaret, neitsi juurde, kes oli kihlatud Taaveti soost Joosepimelise mehega. Selle neitsi nimi oli Maarja. Ingel läks Maarja juurde ja ütles: „Rõõmusta, sa armuleidnu! Issand on sinuga!” Maarja oli

väga vapustatud nende sõnade pärast ja imestas, mida see teretus võiks tähendada. Ingel selgitas talle: „Ära karda, Maarja, sest sa oled leidnud armu Jumala juures! Ja vaata, sa jääd lapseootele ja tood ilmale poja ja paned talle nimeks Jeesus. Tema saab suureks ja teda hüütakse Kõigekõrgema Pojaks ja Issand Jumal annab talle tema isa Taaveti trooni. Ja ta valitseb kuningana Jaakobi soo üle igavesti ning tema valitsusele ei tule lõppu.”

Maarja küsis inglilt, et kuidas see võimalik on, sest ta on neitsi. Ingel vastas talle: „Püha Vaim tuleb sinu peale ja Kõigekõrgema vägi on varjuks sinu kohal, seepärast hüütaksegi Püha, kes sinust sünnib, Jumala Pojaks. Ja vaata, ka su sugulane Eliisabet on pojaootel oma raugapõlves ja see on kuues kuu temal, keda hüüti sigimatuks, sest Jumala käes ei ole ükski asi võimatu.”

Maarja vastas: „Vaata, siin on Issanda teenija, sündigu mulle sinu sõna järgi!” Ja ingel läks ära tema juurest.

Peatükk: Jeesuse sünd

Keiser Augustus andis käsu kirjutada üles kogu riigi rahvas. See esmakordne üleskirjutus toimus ajal, kui Küreenius oli Süüria maava-

litseja. Ja kõik läksid ennast kirja panema igaüks oma linna. Nii läks ka Joosep Galileamaalt Naatsaretist üles Juudamaale Taaveti linna, mida hüütakse Petlemmaks, sest ta oli Taaveti soost ja pärusmaalt, et lasta end üles kirjutada koos Maarjaga, oma kihlatuga, kes oli lapseootel. Aga nende sealoleku aegu said päevad täis ja Maarja pidi sünnitama. Ta tõi ilmale oma esimese poja ning mähkis ta mähkmetesse ja asetas söime, sest nende jaoks polnud majas kohta.

Peatükk: Ingel ilmutab ennast karjastele

Karjased olid seal paigus õitsil ja valvasid öösel oma karja. Issanda ingel seisatas nende juures ja Issanda kirkus säras nende ümber ja nad kartsid üliväga. Aga ingel ütles neile: „Ärge kartke! Sest vaata, ma kuulutan teile suurt rõõmu, mis saab osaks kogu rahvale, et teile on täna sündinud Taaveti linnas Päästja, kes on Issand Kristus. Ja see on teile tunnustäheks: te leiate lapsukese mähitud ja söimes magavat.” Äkitselt olid koos inglita taevased väed Jumalat kiitmas: „Au olgu Jumalale kõrges ja maa peal rahu, inimestest hea meel!”

Peatükk: karjased lähevad Petlemma

Kui inglid olid nende juurest ära läinud tagasi taevasse, siis karjased ütlesid üksteisele: „Läki nüüd Petlemma, et näha saada seda, mis on sündinud, mis Issand on teatanud meile!” Nad läksid rutates ja leidsid Maarja ja Joosepi ja lapsukese, kes magas söimes. Nähes Teda, teatasid nad sõnumist, mis neile oli räägitud selle lapse kohta. Kõik, kes kuulsid, panid seda imeks, mida karjased olid neile kõnelnud. Ent Maarja jättis kõik need lood meelde, mõtiskledes põhjalikult nende üle oma südames. Karjased pöördusid tagasi, ülistades ja kiites Jumalat kõige eest, mis nad olid kuulnud ja näinud. Kõik oli olnud nii, nagu neile oli räägitud.

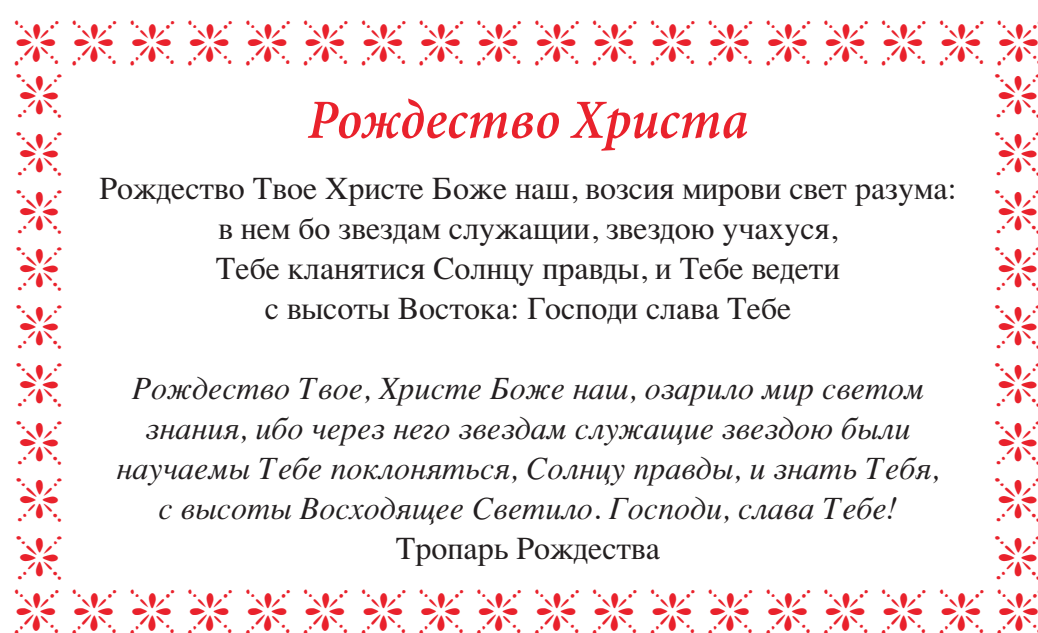
Евангелие от Матфея

Глава 1: Рождение Иисуса

Рождество Иисуса Христа было так: по обручении Матери Его Марии с Иосифом, прежде нежели сочетались они, оказалось, что Она имеет во чреве от Духа Святаго. Иосиф же муж Ее, будучи праведен и не желая огласить Ее, хотел тайно отпустить Ее. Но когда он помыслил это, — се, Ангел Господень явился ему во сне и сказал: Иосиф, сын Давидов! не бойся принять Марию, жену твою, ибо родившееся в Ней есть от Духа Святаго; родит же Сына, и наречешь Ему имя Иисус, ибо Он спасет людей Своих от грехов их. А все сие произошло, да сбудется реченное Господом через пророка, который говорит: се, Дева во чреве приимет и родит Сына, и нарекут имя Ему Еммануил, что значит: с нами Бог. Встав от сна, Иосиф поступил, как повелел ему Ангел Господень, и принял жену свою, и не знал Ее. Как наконец Она родила Сына Своего первенца, и он нарекут Ему имя: Иисус.

Волхвы поклоняются Иисусу

Когда же Иисус родился в Вифлееме Иудейском во дни царя Ирода, пришли в Иеру-

Рождество Христа

Рождество Твое Христе Боже наш, возсия мирови свет разума:
в нем бо звездам служащие, звездою учахуся,
Тебе кланялися Солнцу правды, и Тебе ведети
с высоты Востока: Господи слава Тебе

*Рождество Твое, Христе Боже наш, озарило мир светом
знания, ибо через него звездам служащие звездою были
научаемы Тебе поклоняться, Солнцу правды, и знать Тебя,
с высоты Восходящее Светило. Господи, слава Тебе!*

Тропарь Рождества

салим волхвы с востока и говорят: где родившийся Царь Иудейский? ибо мы видели звезду Его на востоке и пришли поклониться Ему. Услышав это, Ирод царь встревожился, и весь Иерусалим с ним.

И, собрав всех первосвященников и книжников народных, спрашивал у них: где должно родиться Христу?

Они же сказали ему: в Вифлееме Иудей-

ском, ибо так написано через пророка: и ты, Вифлеем, земля Иудина, ничем не меньше воеводств Иудиных, ибо из тебя произойдет Вождь, Который упасет народ Мой, Израиля.

Тогда Ирод, тайно призвав волхвов, выведал от них время появления звезды и, послав их в Вифлеем, сказал: пойдите,

тщательно разведайте о Младенце и, когда найдете, известите меня, чтобы и мне пойти поклониться Ему. Они, выслушав царя, пошли. И се, звезда, которую видели они на востоке, шла перед ними, как наконец пришла и остановилась над местом, где был Младенец. Увидев же звезду, они возрадовались радостью весьма великою, и, войдя в дом, увидели Младенца с Мариею, Матерью Его, и, пав, поклонились Ему; и, открыв сокровища свои, принесли Ему дары: золото, ладан и смирну. И, получив во сне откровение не возвращаться к Ироду, иным путем отошли в страну свою.

Евангелие от Луки Глава 1: Ангел объявляет о рождении Иисуса

В шестой же месяц послан был Ангел Гавриил от Бога в город Галилейский, называемый Назарет, к Деве, обрученной мужу, именем Иосифу, из дома Давидова; имя же Деве: Мария. Ангел, войдя к Ней, сказал: радуйся, Благодатная! Господь с Тобою; благословенна Ты между женами. Она же, увидев его, смутилась от слов его и размышляла, что бы это было за приветствие. И сказал ей Ангел: не бойся, Мария, ибо Ты обрела благодать у Бога;

и вот, зачнешь во чреве, и родишь Сына, и наречешь Ему имя: Иисус. Он будет велик и наречется Сыном Всевышнего, и даст Ему Господь Бог престол Давида, отца Его; и будет царствовать над домом Иакова во веки, и Царству Его не будет конца. Мария же сказала Ангелу: как будет это, когда Я мужа не знаю? Ангел сказал Ей в ответ: Дух Святой найдет на Тебя, и сила Всевышнего осенит Тебя; посему и рождаемое Святое наречется Сыном Божиим. Вот и Елисавета, родственница Твоя, называемая неплодною, и она зачала сына в старости своей, и ей уже шестой месяц, ибо у Бога не останется бессильным никакое слово. Тогда Мария сказала: се, Раба Господня; да будет Мне по слову твоему. И отошел от Нее Ангел.

Глава 2. Рождество Иисуса

В те дни вышло от кесаря Августа повеление сделать перепись по всей земле. Эта перепись была первая в правление Квириния Сирию. И пошли все записываться, каждый в свой город. Пошел также и Иосиф из Галилеи, из города Назарета, в Иудею, в город Давидов, называемый Вифлеем, потому что он был из дома и рода Давидова, записаться с Мариею, обрученною ему женою, которая была беременна. Когда же они были там, наступило время родить Ей; и родила Сына своего Первенца, и спеленала Его, и положила Его в ясли, потому что не было им места в гостинице.

Глава 3. Пастухам является Ангел

В той стране были на поле пастухи, которые содержали ночную стражу у стада своего. Вдруг предстал им Ангел Господень, и слава Господня осияла их; и убоялись страхом великим. И сказал им Ангел: не бойтесь; я возвещаю вам великую радость, которая будет всем людям: ибо ныне родился вам в городе Давидовом Спаситель, Который есть Христос Господь; и вот вам знак: вы найдете Младенца в пеленах, лежащего в яслях. И внезапно явилось с Ангелом многочисленное воинство небесное, славящее Бога и взывающее: слава в вышних Богу, и на земле мир, в человеках благоволение!

Глава 4. Пастухи идут в Вифлеем

Когда Ангелы отошли от них на небо, пастухи сказали друг другу: пойдем в Вифлеем и посмотрим, что там случилось, о чем возвестил нам Господь. И, поспешив, пришли и нашли Марию и Иосифа, и Младенца, лежащего в яслях. Увидев же, рассказали о том, что было возвещено им о Младенце Сем. И все слышавшие дивились тому, что рассказывали им пастухи. А Мария сохраняла все слова сии, слагая в сердце Своем. И возвратились пастухи, слава и хвала Бога за все то, что слышали и видели, как им сказано было.

Ülesanne: Värvige näidise järgi Jeesuse sündimise ikoon.

Задание: Раскрась икону Рождества Иисуса по образцу.

Pikad pühad

Ülempreester Mattias Palli

(Ilmunud Metropoolias nr 66, 2013.a.)

Eelseisvad jõulupühad annavad endast üha varem märku. Mõnedes poodides on jõulukaunistused juba oktoobri lõpust, linnad ja vallakeskused panevad kuused püsti novembris. Kõik selleks, et inimesed pühi võimalikult kaua ette tunneksid, et ärevus ja ostlemine leviks. Mida kauem inimesed vastavas meeleolus on, seda rohkem saavad kaupmehed kasu.

Ka Kirik valmistub Kristuse sündimise pühadeks, kuid omal moel. Praegu on muutunud populaarseks läänekiriku advent – Kristuse tulemisaeg, mida tähistavad neli pühapäeva. Vähemalt panevad paljud nende pühapäevade õhtuti küünla aknalauale põlema. Kas aga ka meil, õigeusulistel, on advent ja milliseid tähtpäevi ja kombeid see sisaldab?

Täpselt samasugust neljanädalast tulemisaega idakirik ei tunne. Ka kiriklik uusaasta algab meil ju 1. septembril (kuigi seegi on rohkem Bütsantsi tsiviilkalendrist võetud – sisuliselt algab kirikuaasta pigem paasapühast). Kuid jõuludeks valmistatakse sellegipoolest. 15. novembrist algab neljakümnapäevane paast – leebem kui suur paast ja tänapäeva kogudusepraktikas ilma iseäralike jumalateenistuskordadeta. Jõulupaast on meie valmistumine Issanda lihas sündimise pühaks. Kui ilmalik ühiskond valmistub tänapäeval pühadeks otsekuu oma pühadesümboleid korrates (kuused seatakse üles, jõuluvana käib ringi, jõulumuusika – enamasti lääged ameerika laulukesed – mängib igal pool jne), siis paastumine on nagu jõulude ootamine vastandi kaudu. Vähema tarbimise abil (sest paast ei puuduta ainult ega eeskätt toidulauda) tekitame endas ootuse ja puhastame end, et pühi vaimulikult pidada. Sama pikk paast kui enne kannatusnädalat tahab meile öelda, et ilma Jumala Sõna lihaksaaamiseta poleks olnud ka Tema kannatusi, ristisurma ja ülestõusmist. Seesama vaimsus, mis aitab meid, muidugi meie nõtra jõudu mööda, kiigata suure paastu ja

ülestõusmispühade kaudu lõpuajaga pulmakotta, on ligi ka jõulupühadel ja tegelikult igas pühas, iga pühaku mälestuspäevas, igas paastus ja jumalateenistusel. Paast aitab tunnetada Peigmehe äraolekut, püha omakorda Tema ligiolekut, aga kõik on täis ärevat ootust ja kirjeldamatut rõõmu. Kes neid oma südames tunneb, ei kaota oma hingerahu jõuluostlemises, aga ei hoidu ka vajalikest tõttamisest, sest ta teab, mille või õigemini Kelle poole ta süda ja hing kisuvad. Ei kuused, küünlad, kingitused ega muu taoline anna seda, mis on tõeline. Kuid kui seda kõike tehakse Tema pärast, kes sünnib, kui Kristus on jõulupüha keskmes, siis pole vaja dekoratsioone ka paaniliselt karta. Nii võivad ka adventiküünlad ja mis tahes pühade sisulisele tähendusele viitavad kombed olla meiegi akendel, mis siis, et need pärinevad teiste kirikute praktikast ja on meil hiljutine ning pigem ilmalikuks muutuv komme. Pidagem vaid omaenese kiriku kombeid esimesel kohal ja ärgem laskem silmist, miks üldse neid pühi peetakse.

Kuid tagasi jõuluks valmistumise juurde meie kirikus. Jumalasünnitaja templisseviimise pühast, 21. talvekuu päevast, lauldakse hommikuteenistusel jõulukaanoni irmosed „Kristus sünnib, kiitke...”. Kuid selles iseenesest pole midagi iseäralist, sama kordub teiste suuremate pühade eel. Võib-olla on jõulukaanon sellisena lihtsalt laiemalt kasutusel.

Omamoodi adventipühapäevad on aga meiegi pärimuses. Kaks pühapäeva enne Kristuse sündimist peame pühade esivanemate mälestust, järgmisel pühapäeval aga pühade vanemate mälestust. Peab tunnistama, et mõlemal juhul peetakse silmas Vana Testamendi aegseid pühakuid. Kaks nädalat enne jõule on rõhk nagu rohkem vanadel õiglastel üleüldse ja kolmel noor-mehel tulises ahjus, järgmisel pühapäeval meie Issanda lihalikel esivanematel. Kuid kummalgi austatakse osalt samu pühakuid. Vana Testamendi pühakute järgi ristitutel on nimepäev just jõulueelsel pühapäeval. Esivanemad pole lihtsalt nimed piiblist. Nad on Kristuse lihalikud või vaimsed eelkäijad, kes kõik omal moel ja omal ajal Jumala poole pöördusid ja Teda taga nõudsid, ennustades oma sõnade või

ka oma eluga ette Tema maa peale tulemist. Nende hulgas on ka patuseid, eksinuid, mitte-heebrealasi jne. Kristus ei tule maailma, et samastada end vaid äärmiselt pühade inimestega, Ta tuleb meie kõigi juurde, kes me Teda ootame, hoolimata meie ekslikkusest, meie ummikteedest, meie meeleteidest või kahtlustest. Ta võtab Aabrahami soo enese peale ja see ulatub mitte üksnes minevikku, vaid ka olevikku ja tulevikku. Vana Testamendi inimestes võime leida ennast, oma lähedasi ja kõiki praeguse sugupõlve rahvast. Meis korduvad paljuski samad otsingud, aga ka samad möödalaskmised. Ent kui pürgime Selle poole, kes selle kõige keskele, meie juurde on tulnud ja meid surma kaudu ellu viinud, leiame piiblitegelaste seltsis usu ja armastuse kaudu tee Tema juurde.

20. detsembrist algab Kristuse sündimise eelpüha, ehk siis teenistusel lauldakse enamik muutuvaid laule juba püha auks, ometi (eelnimetatud kaanon välja arvatud), mitte pühalt endal kasutatavaid tekste. Jõululaupäeval (või reedel, kui 1. püha langeb pühapäevale või esmaspäevale ja jõululaupäev on laupäeval või pühapäeval) loetakse, kus see võimalik, eriline kuninglike teenistus, sarnane suure reede vastava korraga.

Ja siis on jõulupüha ise. Jõululaupäeval näeb kord ette teenida õhtupoolikul (uue-mal ajal tehakse seda ka hommikul) suure õhtuteenistuse pikkade Vana Testamendi lugemistega, mis läheb argipäeval üle Vassiili Suure liturgiaks. Õhtul algab aga koguõine teenistus pärastõhtuteenistusest ning hommikul on Johannes Kuldsuu liturgia. Säärane teenistuskord meenutab väga suure laupäeva teenistusi, välja arvatud et jõululiturgiat ei peeta (enamasti) öösel. Taolistel suurteil pühadel on tihedalt teenistusi mitte üksnes seetõttu, et eriline püha vajab pikemat palvetamist, vaid ennekõike seetõttu, et traditsioonilisemates õigeusu kogukodades, kus pühade ajal pea kõik kirikus tahavad käia, ei mahu rahvas lihtsalt igale teenistusele ära ja siis on võimalik olla kas ühel või teisel, kas õhtusel või hommikusel liturgial. Eks vagamad püüa muidugi kõigest osa võtta. Seepärast ei ole midagi katki, kui ka meil peetakse neid teenistusi jõudumööda, olgu õhtust

või hommikust liturgiat, või kui väiksemates kohtades jääb jõuluteenistus isegi teise ja kolmanda püha või lähedase pühapäeva peale. Pühade kuupäevad ega täied teenistuskorrad on ikka inimeste, mitte inime-nende jaoks. Kuid samas on hea võtta Jumala Poja lihaksaaamise püha vastu hool-sa ja harda palvetamisega ning külastada rõõmuga kõiki teenistusi, mida meie kodukoguduses peetakse.

Pühad ei lõppe ühe-kahe päevaga. Teisel pühalt meenutame seda, kes Kristuse ilmale tõi, Jumalasünnitajat, Neitsi Maarjat. Kõikidest arvukatest temale pühendatud päevadest peaks just see olema põhimõtteliselt kõige suurem, kuigi praktikas on kujunenud teisiti. Sest meie Issanda sünnitamine on just see, mille pärast ja mille üle me Tema kõige puhtamat Ema ennekõike austame. Kolmandal pühalt meenutame esimärter Stefanust, kuid see on juba ajalooline mälestus, mis Jumala armunõu kohaselt on pühadeajale sattunud. Pühapäeval pärast jõule meenutatakse kuningas Taavetit – Kristuse ehk tähtsaimat esivanemat Vana Seaduse päevilt, Kristuse venda Jaakobust ja kasuisa Joosepit. Teda küll idakirik muidu iseäranis ei austa, ta on aga ometi inimene, kes abielurõõmudest loobudes kandis kõiki perekonna ülalpidamise muresid ja oli Jeesus-lapsele ning Tema pühale Emale kõiges toeks ja abiks. Lõpuks, jõulu järelpüha kestab 31. detsembrini ja pühadeaeg koguni 4. jaanuarini.

Õigeusu rahvas oskab niisiis nii paastuda kui ka pühi pidada. Meil on pikk ettevalmistusaeg jõuludeks, omamoodi idakiriklik advent, ja ka peaaegu kahe-nädalane pühadeaeg jordanipüha laupäevani. Kuid kõige keskmes on ikka see, kelle pärast üldse püha peetakse, oma armastuses lihaksaaanud Issand, keda me võtame vastu tänumeeles, palve ja hardusega. Kõik dekoratsioonid on pühade sisu auks, mitte eesmärk omaette. Kahjuks on tänapäevane jõulumelu vahest nagu kuuseehded, mille all puud polegi, või nagu sünnipäevalaud, kus sünnipäevalaps puudub. Kuid kui ilus ja kahar puu on toas olemas, siis on ka ehted omal kohal, kui sünnipäevalaps on kohal – olgu või elavates mälestustes – on mõte ka sünnipäevapeol.

Koobas ja sõim

Edessa ja Pella metropoliit Joel

Meie Issanda imelise sündimise juures on oluline koht koopas, kus Ta ilmale tuli, ja sõimel, kuhu ta pandi. „Ta [=Maarja] tõi ilmale oma esimese poja ning mähkis ta mähkmetesse ja asetas sõime, sest nende jaoks polnud majas kohta” (Lk 2:7). Võib küsida: Kus asus sõim, milles Kristus puhkas? Igal juhul polnud see kuski elu- ega võõrastemajas. Sõim, loomade söödasaly, pidi asuma laudas. Püha märter Justin Filosoof 2. sajandil on esimene kristlik autor, kes kõneleb sõimest: „Et Joosepil polnud külas kuhugi oomajale

jääda, jäid nad oomajale ühte küla läheduses olevasse koopasse”. Koobas oli niisiis Petlemma lähistel ja sinna jäi Joosep koos Jumalasünnitajaga peatuma. Ilmselt järgib Justin siin varasemat pärimust, mille järgi sündis Issand loomalaudana kasutatavas koopas. Teine varakiriklik kirjamees, Origenes, räägib oma teoses „Celsuse vastu” samuti koopast. Ta ütleb, et tema päevini „näidatakse Petlemmas koobast, kus Kristus sündis ja koopas sõime, kus Ta mähituna lebas”. Ta tähendab, et see koobas on kuulus, sest kõik teavad, et „selles koopas sündis Jeesus, keda ristirahvas kummardab ja imetleb”. Koobas, mida seostati Önnistegija sünniga, oli niisiis tuntud juba esimestel kristlikel sajanditel.

Ka apokrüüfsed evangeeliumid¹ räägivad just koobaslaudast: „Ja ta [=Joosep] leidis seal ühe koopa ja viis Maarja sinna”². Savist söödasõim säilis mõnedel andmetel kuni 4. sajandini, mil see asendati hõbedasega. Püha Hieronim räägib kahetsusega, et selline asi, isegi vagal eesmärgil, ette võeti: „Kui palju kallim oleks savist sõim olnud! Selles lebanu mõistis ju hukka kulla-hõbeda ahnuse!”. Sõimest ja mähkmetest räägib Luuka järgi ingel karjastele: „Te leiate lapsukese mähitud ja sõimes magavat” (Lk 2:12).

Koobas ja sõim, „see koht, kus mahtumatu Kristus Jumal on magamas” (9. laulu irmos), õpetavad meile paljutki. Kõigepealt

näitavad nad meie Issanda suurt alandlikkust: Tema, keda miski ei piira, aga kes ise on kõigele piirid pannud, asub meie päästmise pärast pimedasse koopasse ja loomade sõime. Jeesuslaps, kes on vanem kui taevad, piirab end koopa ja kehva sõimega. Ikonioni püha Amfilooki, nähes vaimusilmas Kristuse sõime, hüüab: „Oo sõim, oo sõim, sa oled keerubite sarnane ja sama au-line kui seeravid!”, see tähendab, et sõim täidab keerubite rolli, kelle peal istub taeva ja maa Issand ning sel on samasugune au nagu seeravitel, kõrgeimatel inglitel, kes lakkamatult Issandat ülistavad: „See Iga-vene, keda nemad jumalikul troonvankril kannavad, puhkab nüüd ihulikult sõimes” (vrd Hs 1; Js 6:1-3; Ps 99:1). Püha Johan-

nes Kuldsuu jälle ütleb: „Mind hämmastab see ime: päevilt vana saab lapseks; see, kes istub kõrgel aujärjel, pannakse söime; liigipääsmatut, vaimset ja ilmihutut hoiavad inimkäed; see, kes patukütkeid katki kisub, mähitakse mähkmetesse, sest nõnda on Ta tahtnud. Sest Ta tahab vääriruse muuta vääriruseks, autuse auks ja tuua ülbuse asemele vooruse”. Grigoori Jumalasõnaõpetaja sõnul riietas Kristus end inimloomusega ja mähiti mähkmetesse, aga pärast oma ülestõusmist tuli Ta surilinate vahelt välja kui vaba surnute seas. Kuigi Ta lebas söimes, ülistasid Teda inglid, täht kuulutas Teda ja targad Hommikumaalt kummardasid Teda. Sama püha isa ütleb ka: „Kõige vana asemele antakse nüüd midagi uut. Seepärast on sündimine ja söim ja Neitsi ja Petlemm. Sündimine on and loodule, Neitsi on and naistele, Petlemm on Eedeni asemel, söim paradiisi asemel. Väikesed ja nähtavad asjad ennustavad suuri ja varjatuid”.

Sarnast sõnumit kannavad ka kirikulaulud. „Valmistu, Petlemm; koobas, ehi end; söim, võta vastu piiritu Jumal, kes liha piirides ilmub, sest Ta tuleb ilmale, nagu Ta on heaks arvanud“ (jõulu eelpüha valguselaul). Järgnev kiitusstihhiira räägib sama: „Ehi ennast, Jumala vastuvõtja koobas,

valmista ennast, Petlemm, sest Kuningas on sind oma elupaigaks valinud; söim, võta vastu mähkmetesse mähitud Kristuslaps, kes tahab oma headuses päästa lahti inimeste patukütkeid”. Söim on ühe eelpüha laulu järgi „tuleleegisarnane aujürg”. Teine laul ütleb: „Loomult mahtumatu asub pisikesse koopasse ja saab suureks oma piiritu helduse pärast”. Võib ka öelda, et patt pisendas inimese, seepärast pisendab inimarmastaja Issand ennast ja saab koopas inimeseks, et inimsugu jälle suureks muuta. Jumala Poeg, kel oli Isa kijas palju eluasemeid, mis pühade isade järgi tähendavad armastuse eri astmeid, võtab sündida koopas, et valmistada inimesi ette taevastesse eluasemetesse pääsemiseks mitmete teede kaudu. Tuntud on laul jõulu õhtuteenistusest: „Sa sündisid salaja koopas, oh Önnistegija, aga täht, otsekui taeva suu, kuulutas Sinust kõikidele ja ta juhatas Sinu juurde targad, kes Sind usuga kummardasid” (troopar paremate vahel). Salajas, tundmatutes sünnivad tihtipeale kõige suuremad asjad.

Suur pühakirja seletaja Aleksandria Kirill räägib, et kuna inimesed oli muutunud hingelt lojuse sarnaseks, asus Issand söime. Kui me nüüd tuleme söime oma tavalist toitu sööma, „leiame heina asemel taevase

leiva, Elu ihu”. Igal jumalikul liturgial antakse altarilaul, mis on tulnud Petlemma söime asemele, usklikele söögiks eluleib, et nad elaksid igavesti ja võiksid hoiduda patu kibedustoova roa eest. Kõik, mida Jumal annab, on magusam kui siitilma mesi.

Johannes Kuldsuu toob veel teise võrdluse: „Kas näed rikkust keset äärmist vaesust? Kuidas saab rikas meie pärast vaeseks? Kuidas polnud Tal ei voodit ega tekki, vaid Ta lamab kuivas söimes. Oo vaesust, mis on rikkuse allikaks! Oo mõõtmatu rikkust, mis on peidus vaesuse all! Ta lamab söimes ja kõigutab kogu maailma; Ta on mähkmetesse mähitud ja kisub katki patukütkeid”. Jumalaema ja Joosep olid vaesed inimesed. Sellest annab tunnistust ka söim: „söim on tunnistaja aulisest sünnitusest”. Nad pidid oma kätega tööd tegema ja oma igapäevast leiba teenima. Ka Jeesus võttis sirgudes osa nende tööddest. Hiljem, kui ta kuulutas kuningriigi rõõmsõnumit, käis Ta väsimata jala linnast linnast, külast külla ning teenis ka oma jüngerid: „Ent mina olen teie seas nõnda nagu see, kes teenib” (Lk 22:27). Vaesus pole inimese elus kõige suurem häda. Palju suurem viga on see, kui meil pole osadust Jumalaga, või kui me selle katkestame.

Petlemma söim oli vaesemast vaesem ase, kuid sellel puhkas kõige kallim vara, meie Issand Jeesus Kristus. Me võime Tema kui kõige kallima pärlit eneses vastu võtta ja nii saame vaimulikult rikkaks.

Neil päevil ehime oma kodusid, ümbruskonda ja kirikuid jõulukaunistustega. Kuid me ei tohi jääda vaid sümbolite juurde; „tõstke oma meel taevasse” (Jumalaema akafistist), et me mõistaksime Kristuse alandumist. Armastusest inimeste vastu arvas Ta heaks sündida koopas ja lehada söimes. Seepärast peame meie võtma Tema sündimise salasust vastu õigeusulisel moel armulaul osalemise ning meelega parandusega, tänulikena Tema armastuse eest.

Oh õnnis söim! Sa võtsid vastu lapsukesena Looja ja said keerubiau järje sarnaseks meie päästmiseks, kes me laulame: õnnistatud oled Sina, Jumal, meie Lunastaja! (eelpüha lauludest).

See söim on kaunis aukoda; söimes magab see, kes alguses taevad oma sõnaga kinnitas, nagu öeldakse jõulutunde teenistusel. Koopas sündis ja söimes puhkas Kristus Jumal, kes päästab meid patust ja annab meile oma kuningriigi.

Nagu linnud

Mees, kellest jutt käib, polnud kuidagi paha; ta oli lahke korralik, enamasti hea inimene. Oma pere vastu helde, teiste inimestega suheldes aus. Kuid ta ei suutnud kuidagi uskuda Jumala lihakssaamist, mida kirikus jõuluajal kuulutatakse. Sel polnud tema arust lihtsalt mõtet ja ta oli liiga aus, et teeselda vastupidist. Ta lihtsalt ei suutnud alla neelata Jeesuse lugu, lugu Jumalast, kes tuleb inimesena maa peale.

„Mul on tõesti kahju, kui ma teid kurvas-tan,” ütles ta oma naisele, „aga ma ei tule teiega tänava jõululaupäeval kirikusse.” Ta ütles, et tunneks end silmakirjatsejana, et ta tahaks pigem lihtsalt koju jääda, aga ta ootaks nad ära. Ja nii ta jäigi ning teised läksid keskööteenistusele.

Varsti pärast seda, kui perekond oli autoga minema sõitnud, hakkas lund sadama. Mees läks akna juurde vaatama, kuidas sadu aina tugevamaks muutub, läks siis tagasi kaminatoolile ja hakkas ajalehte lugema. Mõne minuti pärast ehmatasid teda mingid mürtsud... siis veel üks ja siis veel üks. Ikka kolks ja kolks. Alguses arvas mees, et keegi loobib elutoa akent lumepalliga. Kui ta aga välisuksele asja uurima läks, avastas ta linnuparve haledalt lume sees kobaras. Nad olid tormi kätte jäänud ja meeletult peavarju otsides üritasid lennata läbi tema suure akna.

Ta ei saanud lasta vaestel olenditel lumes lehada ja külmuda, nii et talle meenus tall, kus tema lapsed oma poni hoidsid. Kui ta saaks linnud sinna suunata, oleks neil soe peavari olemas. Kiiresti pani ta mantli sel-

ga ja saapad jalga ning trampis läbi üha sügavamate hangede lauta. Ta tegi ukseid pärani lahti ja pani tule põlema, kuid linnud sisse ei tulnud. Ta arvas, et ehk toit meelitab nad sisse. Nii kiirustas ta majja tagasi, tõi leivapuru, puistas seda lumele, tehes raja talli valgustatud ukseavasse. Kuid tema meeletuks ei teinud linnud leivapurust väljagi, vaid jätkasid abitult lumes lehvitamist. Ta püüdis neid kinni püüda... Ta püüdis neid lauta ajada, kõndides nende ümber kätega vehkides... Selle asemel lendasid linnud igas suunas laiali, välja arvatud soe valgustatud tall.

Ja siis sai mees aru, et linnud kardavad teda. Nende jaoks, arutles ta, olen ma kummaline ja hirmuäratav olend. Kui ma vaid mõtleksin välja, kuidas anda neile mõista, et nad võivad mind usaldada... Et

ma ei ürita neile haiget teha, vaid aidata. Aga kuidas? Iga tema liigutus kippus sulelisi hirmutama, segadusse ajama. Nad lihtsalt ei tulnud talle järele. Neid ei saanud lauta juhtida, sest nad kartsid teda.

„Kui ma vaid saaksin olla lind,” mõtles mees endamisi, „ja nendega suhelda ja nende keelt rääkida. Siis saaksin neile öelda, et ärge kartke. Siis saaksin neile kätte näidata teed ohutusse sooja talli. Kuid ma peaksin olema üks neist, et nad näeksid, kuuleksid ja mõistaksid.” Sel hetkel hakkasid helisema kirikukellad. Kellakaja kostis tema kõrvu läbi ulguva tormituule. Ja ta seisis seal ning kuulas kelli, kuulas helisevaid kelli, mis kuulutasid jõulu rõõmsõnumit. Siis laskus ta lumme põlvili.

Athose mäe püha Siluani vaimulikud õpetused

Püha Siluan on üks paljudest suurtest Athose mäe munkadest. Tema vaimulikud õpetused annavad tunnistust tema kõrgetasemelistest teoloogilistest ja vaimsetest mõtisklustest.

Hoi oma meelt põrgus ja ära kaota lootust. See lause on püha Siluani üks kõige tuntumaid õpetusi. See on üleskutse usklikele tunnistada oma patte ning õppida alandlikkust ja mitte kaotada pääsemislootust läbi meelega paranduse ja Jumala halastuse.

Alandlikkus viib pääsemisele. Alandlikkus on püha elu lahutamatu osa ja on püha

Siluani õpetuse keskmeks. Ta uskus, et inimene ei või ilma alandlikkuseta Jumalale läheneda ega saada osa jumalikust armust.

Armasta oma vaenlasi. Püha Siluan korras lakkamatult Kristuse õpetust vaenlaste armastamisest. Ta selgitas, et see on armastuse ja alandlikkuse kõrgeim tase, mis viib inimese Kristuse sarnasusse.

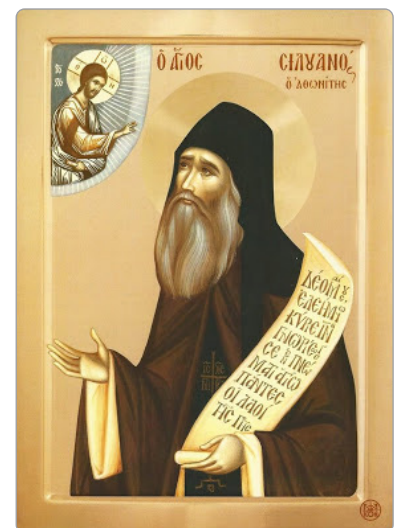
Kristlane peab pidevalt palvetama. Püha Siluan arvas, et inimese süda peab olema pidevas katkematus palves, seda isegi oma igapäevaseid asjatoimetusi tehes. Ainult nõnda saab inimene hoida elavat suhet Jumalaga.

Jumala arm antakse alandlikele. Püha Siluan oli veendunud, et jumalik arm saab

osaks inimesele, kes peab head vaimuliku võitlust ja kes laseb ennast alandada. Alandlik inimene avab oma südame Jumala armuväele.

Usu ja kannatlikkuse proovikivi. Püha Siluan õpetas, et kõik ahvatlused ja katsumused, millega inimene peab oma elus silmitsi seisma, on talle antud Jumala õnnistused. Nende kaudu saab usklik vaimset tugevamaks ja valmistab ennast ette igaveseks eluks.

Patu tagajärg on vaimulik surm, aga meelega parandus viib ellu. Patt viib inimese Jumalast kaugemale ja saadab ta vaimuliku surma. Aga kui inimene siiralt meelt parandab, siis sünnib ta vaimus uuesti ja jõuab tagasi Jumala antud elu juurde.

Tõlgitud kreeka keelest. Püha Siluani õpetus, VIMA ORHODOXIAS 25. IX 2024.

Фото: Геннадий Баранов 2019

ПОМНИ ГОСПОДА ИИСУСА ХРИСТА (2 ТИМ. 2:8-13)

он видит вещи иначе, а не только их внешнюю и преходящую сторону.

Христианство не является ни идеалистической религией, ни осуждающей моралью. Христианство есть не что иное, как Евангелие – дело Святого Духа, дело по ту сторону смерти и всего преходящего. Все зависит от того, как мы принимаем этот труд Святого Духа и как ему следуем; все зависит прежде всего от того, как мы пользуемся своей свободой. Человек – единственный из Божьих созданий, кто имеет возможность самостоятельно управлять своей жизнью: делать материальное, тленное и смертное вечным. Человек способен в пределах своей личной и телесной природы превратить всю энергию материи в движение к Богу и в прославление Бога. Именно этому учит решение Халкидонского собора (451 г. н.э.): Божественное и человеческое соединено в Христе нераздельно и неслиянно.

«Теперь не я живу, а Христос живет во мне!» Это твердое убеждение имеет космическое измерение, превращающее все в жертву, в таинство благодарения. При этом следует уточнить, что таинство благодарения (причастие) есть не просто религиоз-

ный опыт или сугубо личное средство спасения, – это способ бытия в ожидании будущего века и мира, когда мир станет Царством Божиим. Вот почему святой Павел во втором послании к Тимофею говорит (2Тм 2:12-13): «Если терпим, то с Ним и царствовать будем; если отречемся, и Он отречется от нас; если мы неверны, Он пребывает верен, ибо Себя отречься не может».

Нет сомнения, что для Павла ни одна форма жизни или культуры не может избежать универсальности воплощения. Согласно Библии, «обладать землей» означает, что человек должен сделать ее храмом Божиим, а не бездумно ее эксплуатировать или обезобразивать. Однако мы постоянно испытываем искушение провести различие между тем, что относится к «нашей естественной жизни», и тем, что относится к «сверхъестественным дарам Святого Духа». Мы зачастую воспринимаем духовную жизнь как лишнее дополнение к нашей обычной, – естественной жизни, вопреки Священному Писанию и Отцам Церкви, которые знают только две реальности, соответствующих двум способам бытия: приобщение к Богу (приобщение, творящее жизнь) и жизнь без Бога, что приводит к исчезновению и смерти.

Столкнувшись с современным атеизмом и материалистическими обществами, с исступлением навязывающими миру свое трактование истории, давайте бесстрашно скажем им, что высшая революция может быть только делом Церкви Христовой, поскольку только она наполнена благодатью Святого Духа и способна явить потустороннее, невидимое присутствие Бога в этом замкнутом мире, в котором властвует технократия и коммерция. Такое твердое понимание никогда не может быть отрицанием, напротив, оно является утверждением того, что всякая истинная культура становится иконой Царства Небесного, если в ней так или иначе обнаруживается ее «литургическое» начало, – иконой, к которой прикасается «перст Божий», оставляя в ней нечто вечное.

О, Иисус Христос, Сын Бога живого, искупивший все грехи мира, не дай нам забыть, что наша истинная ответственность заключается в нашем горячем желании и непрестанном стремлении к святости. К святости, приводящей к приобщению мира к Богу, конечная цель которого заключается в прославлении Бога вне слов.

**+ Стефан,
Митрополит Таллиннский
и всей Эстонии**

Как наставляет нас апостол Павел, будем помнить, что Христос, правший смерть, более не отделен ни от кого и ни от чего. Христос – Агнец, принесенный в жертву на кресте ради спасения мира – после воскресения, вознесения и пятидесятницы стал евхаристическим телом всего человечества и всего космоса. Воистину, торжество воскресения является торжеством над испорченностью, разделением и смертью.

Павел также заявляет: «И уже не я живу, но живет во мне Христос» (Гал. 2:20). После воскресения полностью обновленный человек уже не может пасть, если только сам этого не захочет. С тех пор в воскресшем Христе

Патриарх

ПОСЛАНИЕ ЕГО ВСЕСВЯТЕЙШЕСТВА ВСЕЛЕНСКОГО ПАТРИАРХА ВАРФОЛОМЕЯ СОБОРУ ПЦЭ 2024 ГОДА

Фото: Пилле-Рин Пиллак, 2023

Внешние времена нравственного смятения и духовной тоски Церкви остается маяком истины и понимания, ведущим человечество к слиянию с Богом. Мы с умилением вспоминаем наш прошлогодний визит в Эстонию на празднование столетней годовщины со дня предоставления нашего патриаршего томаса об автономии. Эти радостные торжества стали мощным свидетельством непреходящей веры и жизненной силы православных Эстонии – единой общины во Христе, преодолевающей национальные и исторические различия. Это единство есть ваше величайшее сокровище, которое укрепляет признание церкви и вносит значительный вклад в сплоченность вашего общества.

Вступая в новый век своего существования, вы сталкиваетесь с серьезными вызовами, главным из которых является призыв жить в христианской вере во все более светском обществе, в котором большинство людей живут в безверии, – и в этом обществе вы призваны воплощать учение Христа через свои повседневные поступки и образ жизни. Живя как истинные последователи Христа – со смирением, любовью и состраданием – православные

христиане становятся живыми иконами Евангелия, вдохновляя окружающих искать истину и преобразующую силу вести Господа.

Сэтой миссией тесно связан призыв углублять узы единства между всеми православными христианами Эстонии. Единство, преодолевающее исторические разногласия, является мощным свидетельством мира, любви и примирения во Христе. Единая Церковь создает прочную основу для своей священной задачи служения и укрепляет связь со всем народом Эстонии, являясь примером согласия и общей цели в раздробленном мире.

Кроме того, мы ценим ваши постоянные усилия по оказанию помощи тем, кто был вынужден оставить свой дом из-за ужасной войны в Украине. Привечая их, интегрируя их в свои общины, вы не только выполняете заповедь Божью о любви к ближнему, но также выполняете задачу служения Церкви. Эти акты милосердия и единения указывают на вневременное значение Евангелия, показывая, что православие является живой и деятельной верой перед лицом человеческих страданий.

Мы также поздравляем вас с ожидаемым принятием внутренних принципов избрания митрополита и епископов, – этого важного свода канонических правил, призванного укрепить и дополнить законы вашей Церкви. Это достижение покажет зрелость и дальновидность вашей церкви, обеспечит преемственность церковного руководства и правильный путь к поиску тех, кто призван стать архиереями в приходе Христовом.

Пусть Божья мудрость и любовь направляют ваши обсуждения и решения при рассмотрении пастырских и организационных вопросов. Знайте, что Константинопольская Церковь-Мать сопровождает вас в молитве и непоколебимо твердо стоит рядом, дорожа объединяющими нас узами духовного единства и любви.

Да благословит Господь и направит работу этого собора, да придаст вам сил, мудрости и добра!

Вселенский Патриархат,
20 ноября 2022 г.

**+ Варфоломей,
Ваш любящий брат во Христе и
ревностный ходатай перед Богом**

Фото: Геннадия Баранов

Собор ПЦЭ

Собор Православной Церкви Эстонии, прошедший в 23 ноября в Спасо-Преображенском соборе Таллинна, принял – в качестве приложения к уставу церкви – внутренний распорядок, которым устанавливается порядок избрания епископов.

В своей вступительной речи митрополит Стефан изложил происходящие в православной среде Эстонии события и, в частности, намерение Министерства внутренних дел добиться отделения Православной Церкви Московского Патриархата от Московского Патриархата; также митрополит Стефан предложил Эстонской Православной Церкви Московского Патриархата (ЭПЦМП) образовать викариат в рамках нашей церкви, что предполагает создание отдельной организационной единицы – приходской русской традиции – епископ(ы) которой будут обязаны поминать на литургиях главу Православной Церкви Эстонии и будут через него сопричастны Вселенской Православной Церкви.

«Эта проблема создана не эстонцами и не эстонским государством, а Патриархом Московским», – подчеркнул митрополит и добавил, что Московский Патриархат также поддерживает и проповедует крайне опасное, касающееся нашей

Церкви учение. «Государство ясно дало понять, что не намерено закрывать религиозную жизнь приходов, а просит о разрыве общения с Москвой», – заявил митрополит, назвав осуждение главы церкви большим ударом по церкви.

«Наша Церковь пришла на помощь в этой сложной ситуации, возникшей между Эстонским государством и Московской православной церковью», – обосновал он собственное предложение о создании викариата в рамках Эстонской Православной Церкви Московского Патриархата и добавил, что это предложение предоставляет местной русской церкви решение посредством ее приобщения к юрисдикции нашей церкви. «Я также сказал нашим русским братьям, что у меня нет планов подчинить их церковь или сделать ее частью ПЦЭ», – сказал Стефан и предложил, чтобы в случае принятия идеи образования викариата епископы ЭПЦМП поминали на литургиях его имя и, по возможности, иногда проводили с ним совместные службы. «Я предложил не-обходимый минимум и более не могу идти на уступки в этом вопросе», – добавил он. Митрополит также пояснил цель своего предложения: «Показать, что мы придерживаемся наших церковных принципов и устоев, и пользуемся настоящим моментом для того, чтобы сосуществовать в мире и любви с нашими русскими православными братьями».

По словам митрополита, в принципе, следовало бы предложить ЭПЦМП присоединиться к ПЦЭ. «Такого предложения я не сделал, потому что вся история нашей церкви показала, что при осуществлении такого варианта, он стал бы не только рискованным, но и вредным для нас», – пояснил митрополит.

ЭПЦМП пока официально не ответила на предложение митрополита и не сблизилась с ПЦЭ. «Я продолжу ждать, наша дверь остается открытой», – подтвердил митрополит. «Приглашение было сделано для того, чтобы мы оставались от-

дельными церковными структурами, но между нами было церковное общение».

Мощи митрополита Александра прибывают в Эстонию

В ближайшее время мощи первого главы ПЦЭ Александра придут в Эстонию и будут захоронены во дворе Спасо-Преображенского собора, расположенного на улице Суур-Клоостри в Таллинне. Собор на протяжении многих лет занимался вопросом возвращения в Эстонию мощей митрополита Александра, который эмигрировал во время Второй мировой войны в Стокгольм, где обеспечивал преемственность Православной Церкви Эстонии. В связи с этим митрополит Стефан выразил благодарность отцу Александру, а также семье и родственникам митрополита Александра. «Это часть нашей истории, нашей исторической памяти, которую мы возвращаем», – подтвердил Стефан.

Порядок избрания епископов

Главный викарий ПЦЭ Матфей Палли ознакомил собор с проектом внутреннего распорядка, являющегося приложением к уставу ПЦЭ, который разрабатывался в церкви на протяжении почти 15 лет, после чего был рассмотрен и одобрен Вселенским Патриархатом.

Внутренний распорядок действует вместе с уставом ПЦЭ и соответствует ему. В принятом внутреннем распорядке установлено, когда – в случае смерти или отставки митрополита – следует созвать новый собор и как следует выдвигать кандидатов; также определена роль епископского собрания при отборе кандидатов. Аналогичный порядок установлен и для епархиальных епископов, но их избрание утверждается митрополитом на основании решения Синода. Внутренним распорядком также предусматривается возможность назначения викариев (помощников епархиальных епископов), назначение которых находится в исключительном ведении Синода.

Внутренним распорядком также уточ-

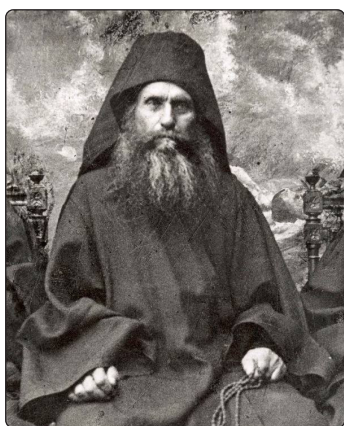
нены некоторые аспекты проведения церковного собора; например, рекомендовано проведение тайного голосования по кандидатам, также предусмотрено, что решения собора должны быть опубликованы на домашней странице церкви в течение десяти дней после проведения собора.

Митрополит Стефан сообщил, что в наступающем году, вероятно, появится возможность рукоположить двух викариев, однако пока рано говорить о том, как будут поделены их области деятельности. Митрополит также обосновал, почему нынешние епископ Тартуский Илия и епископ Пярнуский и Сааремааский Александр были избраны и рукоположены Синодом Вселенского Патриархата: в отличие от рукоположения епископа Пеэтера, избранного митрополитом Александром, которого не признает ЭПЦМП, Московский Патриархат не подвергал сомнению рукоположение епископа Тартуского и епископа Пярнуского и Сааремааского.

Новый внутренний распорядок был принят практически единогласно – так же, как и годовой хозяйственный отчет и бюджет церкви на предстоящий год.

В качестве других вопросов повестки дня протоиерей Александр Сарапик ознакомил собор с деятельностью церковного управления и ходом работ по реновации здания по ул. Суур-Клоостри 14; аудитор Алар Хейнасте представил обзор годового хозяйственного отчета; член ревизионной комиссии Марко Сийнмаа рассказал об оценке комиссией экономического положения церкви, а бухгалтер Мари-Лийс Тамм представила бюджет на следующий год. Архонт Вильо Ветик представил обзор проекта парков солнечной энергии; иеромонах Дамаскин (представленный монахиней Порфирией) – обзор деятельности монастыря Реомья; Март Ильвес – обзор деятельности Püha Tarkuse Kool (школы Святой Мудрости); Таури Тёлпт – обзор деятельности теологического института.

Катехизация

Наставления святого Силуана Афонского

Святой Силуан – один из многих великих монахов святой горы Афон. Его духовные наставления свидетельствуют о высоком уровне его богословских и духовных размышлений.

Держи свой ум во аде и не отчаивайся. Это высказывание – одно из самых известных поучений святого Силуана. Это призыв к верующим исповедовать свои грехи, учиться смирению и не терять надежды на спасение через покаяние и милость Божию.

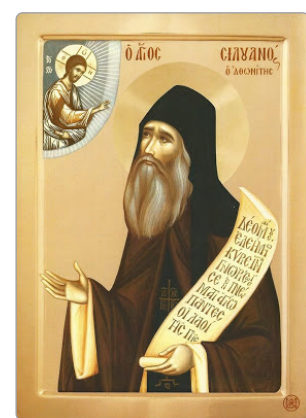
Смирение ведет ко спасению. Смирение является неотъемлемой частью святой жизни и лежит в основе учения святого Силуана. Он верил в то, что без смирения человек не может приблизиться к Богу и удостоиться милости Божией.

Возлюби своих врагов. Святой Силуан беспрестанно повторял учение Христа о любви к врагам. Он объяснял, что это является высшим уровнем любви и смирения, ведущим человека к христоводобию.

Христианин должен постоянно молиться. Святой Силуан считал, что сердце человека должно находиться в постоянной и неустанной молитве, – даже при занятиях повседневными делами. Только таким образом человек может поддерживать живую связь с Богом.

Милость Божия достается смиренным. Святой Силуан был убежден, что милости Божией удостоивается смиренный, ведущий духовную борьбу человек. Смиренный человек открывает свое сердце милости Божией.

Пробный камень веры и терпения. Святой Силуан учил, что все искушения и испытания, с которыми сталкивается человек в своей жизни, являются дарованными ему Богом благословениями. Через них верующий укрепляется духовно и приуготовляется к вечной жизни.

Грех ведет к духовной смерти, а покаяние – к жизни. Грех уводит человека от Бога и отправляет его на духовную смерть. Но если человек искренне покается, он возродится в духе своем и вернется к дарованной Богом жизни.

Перевод с греческого.
Учение святого Силуана.
«VIMA ORTHODOXIAS» 25. IX 2024.

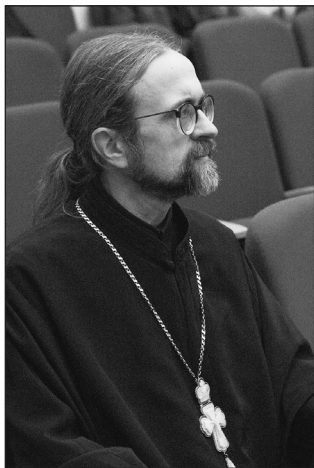

Фото: Эндель Алсалам 2017.

ДЛИННЫЕ ПРАЗДНИКИ

Протоиерей Матфей Палли

Опубликовано в газете
Митрополия № 66, 2013 г.

Предстоящие рождественские праздники все раньше заявляют о себе. В некоторых магазинах рождественские украшения устанавливаются уже с конца октября; в городах и волостных центрах елки ставят в ноябре – и все для того, чтобы как раньше можно напомнить людям о предстоящих праздниках, чтобы подстегнуть предпраздничную торговлю. Чем дальше люди находятся в подобном состоянии, тем большую выгоду получают торговцы.

Церковь тоже готовится к празднику Рождества Христова, но по-своему. В настоящее время обрел популярность присущий Западной церкви адвент – время пришествия Христа, которое отмечают на протяжении четырех воскресений. По крайней мере, многие в эти в воскресные вечера зажигают на подоконнике свечу. Однако есть ли у нас, православных, – адвент, и какие празднества и обычаи он содержит?

Восточная церковь не знает такого четырехнедельного периода ожидания пришествия Христа. Церковный новый год у нас также начинается 1 сентября (правда, этот обычай заимствован из византийского гражданского календаря – по сути, церковный год начинается, скорее, на Пасху). Однако и Восточная церковь готовится к Рождеству: 15 ноября начинается сорокадневный пост – не столь строгий, как Великий, также, согласно современной церковной практике, не предусматривающий проведение особых богослужений. Рождественский пост представляет собой нашу подготовку к рождению Господа во плоти. Если светское общество готовится к праздникам, повторяя соответствующие символы – елки, Дед Мороз, звучащая со всех сторон рождественская музыка – в основном слащавые американские песенки и т.д., то пост является прямо противоположным этому ожиданием Рождества. Потребляя меньше (не только относительно питания), мы приобщаемся к ожиданию и очищаем себя, что-

бы отметить праздники духовно. Столь же долгий пост, как и перед Страстной неделей, напоминает нам о том, что без воплощения Слова Божия не было бы Его страданий, смерти на кресте и воскресения. Та же духовность, которая помогает нам (конечно, по мере наших слабых сил) посредством Великого поста и Пасхи заглянуть на брачный пир будущего Царства, присутствует в празднике Рождества и, собственно, в каждом празднике, в дне каждого святого, в каждом посте и богослужении. Пост помогает ощутить отсутствие Жениха, а праздник, в свою очередь, Его присутствие, – но все полно трепетного ожидания и неопишуемой радости. Те, кто ощущает их в своем сердце, не теряет душевный покой в предрождественских закупках, но также не удерживается и от спешки, потому что знает, к чему, а точнее, к Кому тянутся его сердце и душа. Не елки, свечи, подарки и прочее дарую нам то, что истинно. Но если все это делается ради Того, кто рождается, если в центре Рождества находится Христос, то не нужно панически бояться декораций. На наших окнах могут быть и адвентские свечи, и прочие праздничные атрибуты, указующие на суть праздников, – и что с того, что они недавно заимствованы из практики других церквей и, скорее, представляют собой светский обычай. Поэтому давайте ставить на первое место обычаи нашей церкви, и не упускать из виду первопричину, по которой отмечаются эти праздники.

Однако вернемся к подготовке к Рождеству в нашей церкви. В 21-й день ноября, в праздник введения во храм Пресвятой Богородицы, на утреннем богослужении поют ирмосы Рождественского канона «Христос рождается – славите!..», хотя ничего особенного в этом нет, – то же самое повторяется накануне других больших праздников. Возможно, рождественский канон просто используется более широко.

В нашей традиции также есть своего рода адвентские воскресенья. За два воскресенья до Рождества Христова мы празднуем память святых праотцев, а в следующее воскресенье – память святых отцов. В обоих случаях имеются в виду святые Ветхого Завета. За две недели до Рождества уделяется большее внимание ветхозаветным святым и трем отрокам в печи огненной; в следующее воскресенье – предкам нашего Господа согласно родословной. При этом в обоих случаях почитаются частью одни и те же святые. У тех, кто получил при крещении имя святого из Ветхого Завета, именины приходятся на воскресенье перед Рождеством. Праотцы – не просто имена из Библии, поскольку являются физическими или духовными предшественниками Христа, которые по-своему и в свое время обращались к

Богу и просили Его, предсказывая Его пришествие на землю как своими словами, так и своей жизнью. Среди них есть и грешники, и заблудшие, и неевреи и т. д. Христос пришел в мир не для того, чтобы отождествить себя исключительно со святыми, – Он пришел ко всем ждущим Его независимо от заблуждений, тупиковых путей, отчаяния и сомнений. Он принимает на себя семья Авраамово, которое простирается не только в прошлое, но также в настоящее и будущее. В людях Ветхого Завета мы можем найти себя, своих близких и всех людей нынешнего поколения. Мы повторяем многие из тех поисков, допускаем те же оплошности. Но если мы будем стремиться к Тому, Кто, находясь в центре всего этого, пришел к нам и вернул нас к жизни через смерть, мы найдем путь к Нему через веру и любовь в обществе библейских персонажей.

20 декабря начинаются пять дней предпразднества Рождества Христова, в которые на богослужениях уже исполняют песнопения в честь праздника, но не те, которые исполняют непосредственно на праздник (за исключением вышеупомянутого канона). В день Рождества (или в пятницу, если первый день предпразднества приходится на воскресенье или понедельник, а Рождество – на субботу или воскресенье), если возможно, совершается особая служба Великих (Царских) часов, аналогичная соответствующей службе в Страстную пятницу.

Затем наступает само Рождество. В Рождественский сочельник принято совершать службу в вечернее время (в новейшее время – также утром), т.е. Великую вечерню с продолжительными чтениями из Ветхого Завета, которая в будние дни соединяется с литургией Василия Великого. Вечером, после полвечерия, начинается всенощная, а утром совершается литургия святого Иоанна Златоуста. Такой порядок службы очень схож с богослужениями Страстной субботы, за исключением того, что Рождественская литургия не совершается (в основном) ночью. В такие Великие праздники проводится много служб не только потому, что особый праздник требует более продолжительной молитвы, но прежде всего потому, что в традиционных православных общинах, в которых практически каждый ее член ходит на праздники в церковь, прихожа-

не просто не могут поместиться в церкви, и поэтому можно присутствовать либо на вечерней, либо на утренней литургии. Конечно, более набожные стараются участвовать во всех. Поэтому нет ничего плохого в том, что и у нас участвуют в этих службах по мере своих сил, – будь то на вечерней или утренней литургии, или если кое-где Рождественское Богослужение выпадает на второй и третий день празднества или на ближайшее воскресенье. Даты празднеств и полноценное расписание служб предназначены для людей, а не люди для них. В то же время хорошо встречать праздник Рождества Сына Божьего усердной и благоговейной молитвой, и с радостью посещать все богослужения, которые проводятся в местной приходской церкви.

Празднеств не делятся за день-два. Во второй день празднества мы вспоминаем родившую Христа Богородицу – Деву Марию. Из всех посвященных ей многочисленных дней, именно этот в принципе должен быть самым великим, хотя на деле случилось иначе. Ведь Рождество Господа нашего есть именно то, за что и превыше всего мы чтим Его Пречистую Мать. В третий день празднества мы вспоминаем Стефана Первомученика, но это уже историческая память, по милости Божией причисленная к праздникам. В воскресенье после Рождества поминают царя Давида – важнейшего праотца Христа со времен Ветхого Завета, брата Христа Иакова и отчима Иосифа. Хотя Восточная церковь его не особо чтит, но все же он тот, кто, отказавшись от радостей брака, взял на себя все заботы по содержанию семьи и во всем служил опорой и помощью младенцу Иисусу и Его святой Матери. Наконец, попразднество продолжается до 31 декабря, а праздничное время – до 4 января.

Таким образом, православные люди могут как поститься, так и отмечать праздники. У нас долгий период подготовки к Рождеству, который можно назвать восточным адвентом, а также почти две недели праздников до субботы крещения. Но в центре всего находится Тот, ради Кого вообще отмечается праздник – Господь, воплотившийся в Своей любви в человека, Которого мы принимаем с благодарностью, молитвой и благоговением, а все украшения служат сути праздника и не являются самоцелью. К сожалению, современная предрождественская суэта бывает похожа на рождественские игрушки без елки или на праздничный стол без виновника торжества. Но если дома стоит красивая раскидистая елка, то и украшения будут к месту, если – пусть и в живых воспоминаниях – присутствует Новорожденный; и в этом случае появляется смысл и у праздника Рождества.

Как птицы

Человек, о котором мы расскажем, во все не был плохим; напротив, он был добрым, порядочным и, в целом, хорошим человеком. Он был щедр по отношению к своей семье, честен в отношениях с другими людьми. Однако он не мог поверить в воплощение Бога, которое проповедуется в церкви на Рождество. Для него эта история не имела смысла; он был слишком честен, чтобы притворяться. Он не мог принять историю Иисуса, историю о Боге, пришедшего на землю в образе человека.

«Мне очень жаль тебя расстраивать, – сказал он жене, – но я не пойду с вами в церковь в этот Рождественский сочельник», – и добавил, что в противном случае ощущал бы себя лицемером, поэтому предпочитает остаться дома, но

будет ждать их возвращения.

Так он и остался дома, когда остальные члены его семьи пошли на всенощную.

Вскоре после того, как он остался дома один, пошел снег. Мужчина подошел к окну, чтобы посмотреть на снегопад, затем уселся в кресло у камина и начал читать газету. Некоторое время спустя он услышал какой-то стук. Вначале он подумал, что кто-то бросает снежки в окно гостиной. Когда же он подошел к входной двери, чтобы посмотреть, в чем дело, то увидел на снегу стайку птиц, которых застала метель. Отчаянно нуждаясь в укрытии, они попытались залететь в дом через большое окно.

Чтобы не дать замерзнуть птицам, мужчина оделся потеплее и пошел по сугробам в конюшню, в которой содер-

жались пони его детей. Конюшня могла бы стать для птиц теплым убежищем. Он распахнул ворота конюшни пошире и зажег свет, – но птицы не спешили залетать в конюшню. Тогда он подумал, что, возможно, их удастся приманить кормом. Он поспешил обратно в дом, взял хлеб и разбросал хлебные крошки на снегу по направлению к воротам освещенной конюшни. Однако птицы не обратили внимание на хлебные крошки и продолжали беспомощно хлопать крыльями по снегу. Тогда он попытался их поймать, – но тщетно. Затем решил загнать их в сарай: ходил вокруг них, размахивая руками, – но птицы разлетались куда угодно, но только не в сторону теплой, освещенной конюшни.

И тогда он понял, что птицы его боятся. Для них, рассуждал он, я странное и устрашающее существо. Если бы я

только мог придумать, как дать им понять, что они могут мне доверять, что я не хочу причинить им вред, а наоборот, попытаюсь им помочь! Но как? Каждое его движение пугало и сбивало птиц с толку, они просто не желали следовать за ним. Их нельзя было загнать в сарай из-за страха, который он им внушал.

«Если бы я только мог стать птицей, – подумал он, – и общаться с ними, говорить на их языке, тогда я сказал бы им, что не стоит бояться. Я бы смог указать им путь к безопасной и теплой конюшне. Но тогда я должен быть одним из них, чтобы они могли видеть, слышать и понимать». В этот момент ударили в церковный колокол. Колокольный звон доносился сквозь завывания метели. Он стоял и слушал колокола, разносившие радостную весть о Рождестве. Он опустился на колени, прямо в глубокий снег.

Пещера и ясли

В чудесном Рождестве Господа нашего важное место занимают пещера, в которой Он родился, и ясли, в которые Его положили. «И родила [= Мария] Сына своего Первенца, и спеленала Его, и положила Его в ясли, потому что не было им места в гостинице» (От Луки 2:7). Можно спросить: где находились ясли, в которых лежал Христос? В любом случае – ни в жилом доме, ни в гостинице. Ясли должны были находиться в хлеву. Святой мученик Иустин Философ во II веке был первым христианским автором, который сказал о яслях следующее: «Поскольку Иосиф не мог остановиться в гостинице, они остановились на ночлег в пещере, неподалеку от деревни». Таким образом, пещера находилась в окрестностях Вифлеема, и Иосиф расположился в ней вместе с Богородицей. Судя по всему, Иустин следовал более ранней традиции, согласно которой Господь родился в пещере, служившей хлевом. Другой раннехристианский писатель – Ориген, также повествует о пещере в своем произведении «Против Цельса», в котором пишет, что до сих пор «в Вифлееме, показывают пещеру, в которой родился Христос, и ясли в пещере, в которых Он лежал, спеленутый». Ориген имеет в виду, что эта пещера является знаменитой, потому что всем известно, что «в этой пещере родился Иисус, которому поклоняются и которым восхищаются христиане». Таким образом, пещера, связанная с рождением Спасителя, была известна уже в первые века христианства.

В апокрифических евангелиях¹ также говорится о пещере, служившей хлевом: «И он [= Иосиф] нашел там пещеру и отвел туда Марию». По некоторым источникам, сделанные из глины ясли сохранялись до IV века, когда были заменены на серебряные. Святой Иероним с сожалением говорит об этом замене, предпринятой, пусть даже, и с благочестивой целью: «Насколько дороже были ясли, сделанные из глины! Ведь лежащий в нем осуждал алчность до золота и серебра!». В Евангелии от

Луки также говорится, что ангел сказал пастухам о яслях и пеленах: «И вот вам знак: вы найдёте Младенца в пеленах, лежащего в яслях (От Луки 2:12).

«Ясли – вместилище, в них же возлежит неместимый Христос Бог» (ирмос 9-й песни канона), многому учат нас. Прежде всего, они показывают нам великое смирение нашего Господа: Тот, Кто ничем не ограничен, который Сам всему положил пределы, находится ради нашего спасения в темной пещере, в яслях для скота. Младенец Иисус, который старше небес, ограничивает себя пещерой и яслями. Святой Амфилохий Иконийский, узрев мысленным взором ясли Христовы, восклицает: «О ясли, вы подобны херувимам и столь же почитаемы, как серафимы!», – иными словами, ясли выполняют роль херувимов, на которых восседает Господь неба и земли, и пользуются таким же почетом, как серафимы – высшие ангелы, непрерывно прославляющие Господа: «Вечный, которого они несут на божественном престоле, ныне почивает во плоти в яслях» (ср. Осия 1; Ис 6:1-3; Пс 99:1). Святитель Иоанн Златоуст говорит: «Я поражен этим чудом: старейший становится ребенком; сидящий на высоком престоле положен в ясли; недоступное, духовное и невидимое держат человеческие руки; разрывающий пути греха спеленат, потому что Он так пожелал. Потому что Он желает превратить недостойность в достоинство, бесславие – в славу, высокомерие – в добродетель». По словам Григория Богослова, Христос воплотился в человека и был спеленат, но по воскресении Своим освободился от савана как свободный среди мертвых. Пока Он лежал в яслях, ангелы прославляли Его, звезда возвещала о Нем, и волхвы с Востока поклонялись Ему. Он же говорит: «Вместо старого теперь дано новое. Поэтому есть Рождество, и ясли, и Богородица, и Вифлем. Рождество есть дар творению, Дева есть дар женщинам, Вифлем – вместо Эдема, ясли – вместо рая. Малое и явное предвещает великое и скрытое».

Церковные песнопения содержат схо-

жее послание. «Вифлееме, уготовися, благоукраситесь ясли, вертепе прими истина прииде... (стихира предпразднества Рождества Христова). О том же говорит и следующая хвалебная стихира: «Бога принимающая пещера, украшайся, Вифлем, приготовься: ибо Царь во обитель тебя избрал. Примите, ясли, повиваемого Младенца Христа, желающего расторгнуть узы согрешений человеческих по Своей благодати». Ясли, согласно одной из предпраздничных песен, есть «престол огневидный». В другой песне говорится, что естеством неместимый, лежит в пещере малой и станет великим в своей безграничной щедрости. Можно также сказать, что грех умалил человека, поэтому человеколюбивый Господь умаливает себя и становится в пещере человеком, чтобы вновь возвеличить род человеческий. Сын Божий, имевший в доме Отца множество обителей, что, по мнению святых отцов, означает разные степени любви, решает родиться в пещере, чтобы подготовить людей спасению в небесных обителях через множество путей. В хорошо известной песне из Рождественской вечери говорится: «Тайно Ты родился еси в вертепе, но небо Тя всем проповеда, якоже уста звезду предлагая Спасе ... (тропарь среди паремий). Величайшее зачастую рождается тайно, в неизвестности.

Известный толкователь Священного Писания – святитель Кирилл Александрийский говорит, что, поскольку люди духом стали подобны скотам, Господь лежал в яслях. Теперь, когда мы приходим к яслям, чтобы съесть свою обычную пищу, «вместо сена мы находим хлеб небесный, плоть Жизни». На каждой божественной литургии хлеб жизни подается верующим на алтарном столе, заменившем вифлеемские ясли, чтобы вкушающие этот хлеб жили вечно и воздерживались от горькой пищи греха. Все, что дает Бог, слаще меда мира сего.

Иоанн Златоуст приводит еще одно сравнение: «Видите ли вы богатство среди крайней бедности? Как богатый может стать бедным ради нас? По-

скольку у Него не было ни постели, ни одеяла, Он лежит в сухих яслях. О бедность, – источник богатства! О неизмеримые богатства, скрытые под нищетой! Он лежит в яслях и раскачивает весь мир; Он спеленут, но разрывает пути греха». Богородица и Иосиф были бедными людьми. Об этом же свидетельствуют и ясли: «ясли – свидетель почитаемого Рождества». Богородица и Иосиф работали руками, чтобы заработать хлеб насущный. Иисус рос и помогал им в их труде. Позднее, когда он проповедовал благовест о Царстве, то неутомимо ходил из города в город, из селения в селение, а также служил своим апостолам: «А Я посреди вас, как служащий» (От Луки, 22:27). Бедность – не самая большая проблема в жизни человека. Гораздо больший грех – не приобщиться к Богу или прекратить общение с Ним. Ясли в Вифлееме были самым бедным местом, но в них покоилось самое драгоценное достояние – Господь наш Иисус Христос. Мы можем принять Его как драгоценнейшую жемчужину и стать духовно богатыми.

В эти предрождественские дни мы украшаем наши дома, окрестности и церкви. Но мы не должны останавливаться только на символах; «устранимся от мира, ум устремив на небо» (из акафиста Пресвятой Богородице), чтобы осознать самоумаление Христа. Из любви к людям Он посчитал за благо родиться в пещере и возлежать в яслях. Поэтому мы должны принять таинство Его рождения, как и положено православным, – участвуя в причастии и в покаянии, благодаря за Его любовь.

О благословенные ясли! Младенцем Ты принял Творца и ради спасения нашего стал подобен херувимам, которого мы воспеваем: будь благословен Ты, Боже, Искупитель наш! (из предпраздничных песнопений).

Эти ясли – прекрасная обитель славы; в яслях спит Тот, кто в начале всех начал утвердил Своим словом небеса. В пещере родился и возлежал в яслях Христос Бог, который спасает нас от грехов и дарует нам Свое Царство.

Foto: Ülle Iir

Laiksaare templipüha

Tõnis Joarand

22. juunil peeti Laiksaare Ristija Johannese kiriku 100. ja surnuaia 120. aastapäeva. Päev algas veepühitsusega, mille viis läbi ülempreester Ardalion Keskküla. Pärast veepühitsust toimus liturgia, kus isa Ardalion aitab altaris abiliseks Fil Meema Tartu Aleksandrite kogudusest ja kirikulauluga toetas Jane Loorents Häädemeeste kogudusest. Kirikusse oli kogunenud ligi 40 inimest.

Kirikuvallitsuse tänukirjaga peeti meele koguduse kauaaegset juhatuse liiget Ülo Lepikut ja surnuaiavalvurit Kai Iirt. Häädemeeste vallavanem Külliki Kiiver kinkis kogudusele noore männipuu, mis jääb meenutama 100. aastapäeva. Vallavalitsus tegi kirikule rahalise toetuse.

Massiaru külaseltsi liikmed Ülle Iir ja Sirje Ruusmaa olid kirikusse pannud üles näituse kiriku ja surnuaia ajaloost. Pakuti ka kohvi ja kringlit. Päeva jäi meenutama ühispilt pärast ristikäiku ümber kiriku.

Palju aastaid Laiksaare kirikule!

Õigeusu festival „Rõõmukellad”

Taddeus Aland

1.–4. augustini toimus Muhu ja Saaremaa õigeuskirikutes festival alapealkirjaga „Rõõmukellad”. Õigeusu traditsioonis on kellamängul väga oluline roll. Festivalil kõneldi selle traditsiooni algusest ning edasikestmisest sõltumata eri ajaloopeerioidide hoiakutest.

Hommikupalvus toimus alati Reomäe kloostris, mis oli ka mu esimene kokkupuude üldse mingi kloostritaolise paigaga. Seejärel oli meil ühine hommikusöök ja siis läksime järgmisse kirikusse. Samuti saime osa õhtuteenistustest. Igas kirikus mängis isa Rostislav Kožakevitš kelli ning Reomäe kloostris rääkis ta põhjalikult kirikukellade ajaloost ja kellamängu raviefektist hingele.

Tornimäe rahvamajas kõneles kellade helist psühholoog Avo-Rein Tereping, õigeusu kellade traditsioonist rääkis Tauri Tõlpt ning Juhan Kilumets tutvustas Saaremaa ja Muhu õigeusu kirikukellade ajalugu. Loengud lõppesid Tartu Arsise kellaansambli kontserdiga.

Festivali esimesel päeval toimus piiskoplik liturgia Reomäe kloostris ja viimasel päeval Tornimäe kirikus, mis võttis kogu festivali pidulikult kokku, kulmineerudes uhke traapesa ehk armastussöömaajaga.

Enne seda festivali polnud mul kellamänguga peaaegu mingit kokkupuudet, välja arvatud ühel korral, kui mu lauluema mind kellatorni „tiris”, olles imestunud, et ma polnud seal varem käinud.

Tookord kõlasid kellad kohutavalt, sest olin kõiges nii ebakindel. Suvisel festivalil isa Rostislavi jälgides ja kuulates julgesin aga teisel päeval lõpuks ka ise kellanöörid kätte võtta. Avastasin, et enesekindlus on õigeusu kellamängu juures väga oluline, kõik muu tuleb ajaga. Kui oled juba rohkem mänginud, areneb sul ka oma stiil, muidugi kooskõlas tavadega.

Selle paari päevaga, mil sai käidud kümme konna erinevas kellatornis, jäi kõik nähtu ja kuuldu hinge ning minuski tärkas julgus. Tänu sellele festivalile ja isa Rostislavi eeskujule mängingi nüüd Tartu Pühade Aleksandrite kirikus ja võimalusel ka Tartu Jumalaema Uinumise katedraalis kellamängu.

Palverännak Pranglil

Age Ploom

Eelmisel aastal Naissaarel olles ütlesin, et arvatavasti on see viimane palverännak. Mitte selle pärast, et ma seda korraldada ei tahaks, aga EKN3 laua taga kangutasid baptistid seda üritust kohe mitme eest. Otus langetati koosolekul siis, kui ma Türgis olin. Mingis mõttes oli kahju, aga giidina on suvi mu tippaeg ning seda kahe- või kolmepäevast ajaauku leida ei ole alati kerge olnud. Talvel küsiti mult palju, et kus ja millal järgmine palverännak toimub, et plaanida selle järgi oma suvepuhkust – vastasin kõigile, et Naissaare oli viimane. Tagantjärele mõeldes: Jumalal oli oma plaan. Nimelt kirjutas isa Heikki Huttunen, et sel

aastal on soomlastel võimalus üle pika aja osaleda, nii et millal ja kus palverännak toimub. Olin Naissaarel kuulnud Prangli ideest, koht oli seega teoreetiliselt olemas, vaatasin ka oma värvilist suvekalendrit ja pakkusin isa Heikkile augusti lõppu ning imekombel see sobiski talle.

Kui siiani toimus üritus Eesti Kirikute Nõukogu Noortetöö Nõukogu egiidi all ja toetusraha tuli kindla eelarverea pealt, siis sel korral tuli mul see oma reisifirma alt korraldada. Kirjutasin EKNi peasekretäri-le Vilver Orasele ja uurisin, millal on oikumeeniliste projektide tähtaeg ning kas ma klassifitseeruksin, kui kiiresti tegutseksin. Pärast taotlusvormi täitmist oli vaja koostada detailne eelarve ja leida keegi, kes oleks nõus kirjutama soovituskirja. Kes siis veel kui mitte isa Heikki ei võiks oikumeenilise palverännaku soovitaja olla!

Laeva broneerides oli küll korraks kõhk, kust ma need 49 inimest leian, kes tahaksid Pranglile tulla, aga sama kiirelt, kui see kahtlus tekkis, see ka kadus. Palverännupäeval oli meid kokku 52.

Palverännaku avapalvuse pidas reedel luuteri vaimulik Urmas Oras, õhtupalvuse aga õigeusu lugeja Iason. Kui päev enne palverännakut oli imeilus rannailm, siis laupäeva hommikuks olid toimunud suured muutused: taevast oli ühtlaselt hall ning sadas ja sadas lõpmata. Palverännu hommikul kell 06.15 saime kirikus kokku ja

rännakueelse mõtiskluse tegi baptistlikus vaimus Ruudi Leinus. Pärast huvitav oli vaadata, kes kuidas oma ikooni kandma hakkas. Kes pani kilekotti, kes vihmakile. Mina ise panin enda oma vihmajope taskusse, nii et Jumalaema silmad paistsid kogu rännaku paduvihmas jopetaskust välja. Kui kellegi jaoks tunduks see ehk pühadusetootusena, siis minu jaoks oli Jumalaema nõnda eriti lähedal.

Esimene peatus oli Mõlgi sadamas. Rääkis seal, kuidas siia on saanud võõrad ja kuidas siit on ohtlikel aegadel põgenenud. Muidugi ei saanud mainimata jätta head äri: alkoholi salavedu 1920-ndatel, kui Soomes oli alkoholi keeld. Kuna olime liivarannas, valisin palve lugejateks venekeelsed katoliiklased, paludes neil mõtiskleda teemal, kuidas on elada mitte-eestlasena Eestimaal, palve ühtsusest luges isa Igor Gavrilchik.

Järgmine peatuspaik oli labürint. Seal mõtiskles Haldi Leinus valikute tegemisest. Soovitasin kõigil labürint läbi käia, sest kindlasti on soove või probleeme, millele tahaks lahendust leida. Punase rabakivi juures mõtiskles Karin Heinsaar. Prangli kagu tulepaagi juures rääkis Margus Suga teemal, kuidas muuta maailm paremaks paigaks. Järgmine peatuspaik oli Eestirand – kunagise Eesti suurima kaubalaeva ja nõukogude aja transportlaeva huku mälestuskoht. Kuigi palusin lugeja Iasonil aluses ainult hingepalve lugeda, tuli temaga

vesteldes välja, et ta teab Eestirannast nii mõndagi ning nii jagas ta ka neid teadmisi.

Lennukirusude juures mõtiskles Mare teemal „Elu kui kingitus”, sest sakslasest piloot oli siin lennuõnnetuses imekombel ellu jäänud. Gaasi puuraugu juures kõneles Karis Kask imedest. Edasi võtsime suuna randa Hävitatud Kodude monumendi juurde, kus Lembit Luts rääkis oma pere lugu ja luges Ukraina sõja lõpetamise palve. Järgmine punkt oli laululava juures, kus Jaanika Oras kõneles regilaulust ja me laulsime koos.

Tuletorni juures tegime juttu viiendast evangeeliumist ehk meist endist ja lugesin palve me palveraamatust. Rahvamajas tutvustas juhataja meile, millise isetegevusega saarel aega veedetakse, kui turiste ei ole, ning Külli mõtiskles kultuuri olulisuse teemadel. Viimane peatus enne kirikut oli koolimaja, mille trepil ootas meid direktor Tiina ja rääkis seitsme lapsega kooli võludest, Kai arutles koolidirektori ja õpetajana hariduse olulisusest. Lõpumõtiskluse ja palve tegi katoliku võtmes isa Igor.

Kuigi olin reedel endiselt kahevahel, kas korralda veel üks palverännak või mitte, selgus, et Pranglil toimus üheksas oikumeeniline palverännak. Patt oleks mitte juubelit tähistada, nii et oled oodatud kümnele palverännakule, mis toimub arvatavasti 2025. aasta augustis või septembris ning praeguste plaanide järgi Lõuna-Eestis.